

TAPA VALLA
ARENGUKAVA 2023-2035
JA
EELARVESTRAATEEGIA 2023-
2026

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	4
1. TAPA VALLA PEAMISED VÄLJAKUTSED JA ARENGUEELDUSED.....	5
1.1. VALLA ÜLDISELOOMUSTUS.....	5
1.2. ARENGUEELDUSED.....	6
1.3. VÄLJAKUTSED	9
2. TAPA VALLA ARENGUSTRATEEGIA 2035.....	11
2.2. STRATEEGILISED EESMÄRGID 2035	11
2.3. STRATEEGILINE MUDEL.....	13
3. TAPA VALLA ARENGUKAVA.....	14
3.1. KVALITEETNE, VÄÄRTUSLIK, TURVALINE JA KUTSUV ELUKESKKOND ...	14
3.1.1. Lähtepositsioon 2022	14
3.1.2. Arenguvajadused.....	15
3.1.3. Arengueesmärgid	15
3.1.4. Mõõdikud	16
3.2. TERVE JA HOITUD ELANIK	16
3.2.1. Lähtepositsioon 2022	16
3.2.2. Arenguvajadused.....	17
3.2.3. Arengueesmärgid	18
3.2.4. Mõõdikud	18
3.3. AVATUD, TARK JA KAASAV JUHTIMINE.....	18
3.3.1. Lähtepositsioon 2022	19
3.3.2. Arenguvajadused.....	20
3.3.3. Arengueesmärgid	20
3.3.4. Mõõdikud	20
3.4. KONKURENTSIVÕIMELINE HARIDUS JA ELUKESTEV ÕPE NING MITMEKESINE JA ELAMUSTEROHKE VABAAJA TEGEVUS.....	21
3.4.1. Lähtepositsioon 2022	21
3.4.2. Arenguvajadused.....	22
3.4.3. Arengueesmärgid	23
3.4.4. Mõõdikud	23
3.5. UUENDUSLIK JA MITMEKESINE ETTEVÕTLUS NING ATRAKTIIVNE KÜLASTUSKESKKOND.....	24
3.5.1. Lähtepositsioon 2022	24
3.5.2. Arenguvajadused.....	25
3.5.3. Arengueesmärgid	25
3.5.4. Mõõdikud	25

4. TAPA VALLA TEGEVUS- JA INVESTEERINGUTE KAVA 2023-2026	26
5. TAPA VALLA EELARVESTRAATEEGIA 2023-2026.....	39
5.1. EELARVESTRAATEEGIA EESMÄRGID.....	39
5.2. EELARVESTRAATEEGIA LÄHTEALUSED	39
5.3. PROGNOOSI EELDUSED	39
5.3.1. Maailmamajanduse ülevaade	39
5.3.2. Eesti majanduskeskkond	41
5.3.3. Sisenõudlus.....	42
5.3.4. Tööturg	42
5.3.5. Hinnad	43
5.4. PÕHITEGEVUSE PROGNOOS	44
5.4.1. Tulud	44
5.4.2. Kulud	45
5.4.3. Tulem	46
5.5. INVESTEERIMISTEGEVUS	47
5.5.1. Investeermistevuse tulud ja kulud	47
5.5.2. Investeermisobjektid	48
5.6. FINANTSEERIMISTEGEVUS	52
5.7. FINANTSДИСТІPLІІN	53
5.8. SÕLTUVATE ÜKSUSTE ÜLEVAADE.....	54
5.9. EELARVESTRAATEEGIA KOKKUVÕTE	54
6. DOKUMENDI SEIRE JA TÄIENDAMINE.....	54

Lisa 1. Tapa valla lühiülevaade

Lisa 2. Rahvaküsitluse kokkuvõte

Lisa 3. Paikkondades läbi viidud mõttetalgude kokkuvõte

SISSEJUHATUS

Tapa valla arengukava on strateegiline juhised omavalitsuse tegevuse suunamiseks. Käesolev dokument annab tervikliku ülevaate valla prioriteetidest, fikseerib põhieesmärgid ning loob eeldused valla arengu stabiilsusele ja järjepidevusele.

Olulisteks põhimõteteks on arengukava elluviidavus, suunatus valla pikaajalisele, stabiilsele, säästlikule ja tasakaalustatud arengule ning maksimaalne arvestamine erinevate valdkondade vajadustega.

Arengukava koostamisel on tuginedud valla sotsiaalse ja majandusliku olukorra, keskkonnaseisundi ning omavalitsuse kui institutsiooni analüüsile. Tehtu ülevaatamisel ja hindamisel ning uute tegevuste kavandamisel on lähtutud põhimõttest, et valla arengu keskpunktiks on inimene oma materiaalsete, sotsiaalsete, emotsionaalsete, kommunikatiivsete, intellektuaalsete jm vajadustega. Arengustrateegia ja -kava annab antud vajaduste rahuldamiseks suunad, ajakava, tööjaotuse ja juhtimise alused soodsa elukeskkonna saavutamiseks.

Arengukava on koostatud pikaajaliselt aastateks 2023-2035, tegevuskava ja eelarvestrateegia hõlmavad lühiajalist perioodi 2023-2026.

Arengukava ja eelarvestrateegia lähtub Eesti Vabariigi õigusaktidest ja valla põhimäärusest ning koos üldplaneeringuga on aluseks omavalitsuse tegevusele, eelarvete koostamisele, investeringute- ja rahastamisaotlustele ning erinevate valdkondade detailsematele arengukavadele ning planeeringutele. Arengudokumenti täiendatakse ja selle täitmist analüüsitakse igal aastal.

2022. aastal aprillist-oktoobrini toimus protsessi raames strateegia seminar ja töögruppide koosolekud. Avalikkuse kaasamine toimus elanike küsitluse, valla 8 paikkonnas toimunud mõttetalgute, arengukava avalikustamise seminari ja avaliku väljapaneku raames.

1. TAPA VALLA PEAMISED VÄLJAKUTSED JA ARENGUEELDUSED

Järgnevalt on valla lühiülevaadet (vt arengukava lisa 1) ja valdkondlike töögruppide arutelu tulemusi aluseks võttes välja toodud Tapa valla peamised väljakutsed ja arengueeldused.

1.1. VALLA ÜLDISELOOMUSTUS

Tapa vald moodustati 2017. aasta oktoobris Tapa ja Tamsalu valdade liitumisel. Tapa vald on elanike arvult teine omavalitsusüksus Lääne-Viru maakonnas. Ühinemine tugevdas valla positsiooni maakonnas ja lõi paremad eeldused valla kiiremaks arenguks inimeste arvu ja rahaliste vahendite suurenemise näol. Vallasiseseks tõmbekeskuseks on Tapa linn. Vallas asuv Tamsalu linn on piirkondlikuks keskuseks. Lisaks Tapale ja Tamsalule on tugevad kogukondlikud keskused Jänedal, Lehtsel, Moe, Vajangu, Assamalla ja Porkuni. Seisuga 01.01.2022 elas Tapa vallas 10 549 inimest, s.h Tapal 5071 ja Tamsalus 2355.

Elanike arv on languses nii alaealiste kui tööealiste elanike arvelt (joonis 2). 2022. a alguse seis elanike arvus näitab võrreldes kahe eelmise aastaga väikest kasvu, jõudes 2019. aasta tasemele. Võrreldes Eesti ja Lääne-Viru maakonnaga on Tapa vallas tööealise elanikkonna osakaal väiksem ja pensioniealiste osakaal suurem. Tapa valla rändesaldo pööras 2021. aastal plussi, sest valda tuli siserändena rohkem inimesi, kui lahkus, mis on igati positiivne. Seda ei saa veel öelda loomuliku iibe kohta, mis on juba aastaid olnud negatiivne.

Valla territooriumi suurus on 481,3 km². Tapa vald piirneb põhjas Kuusalu, Kadrina ja Rakvere vallaga, idas Vinni ja Väike-Maarja vallaga, lõunas ja läänes Järva vallaga ning läänes Anija vallaga. Maastikuliselt asub vald Pandivere kõrgustikul. Valla maadele jäävad mitmed kaitsealused loodusobjektid: Kõrvemaa maastikukaitseala, Porkuni maastikukaitseala, Alupere looduskaitseala, Ohepalu looduskaitseala, Põdrangu looduskaitseala, Lasila looduskaitseala, lisaks arvukad kaitsealused pargid, allikad ja karstialad ning vääriselupaigad.

Vallakeskuseks, kus töötavad ka vallavalitsus ja volikogu, on Tapa linn. Tamsalu linn on piirkondlikuks haldus- ja teeninduskeskuseks. Vastuvõtupunktid on arendatud välja veel Jänedal, Lehtsel ja Moel.

Kogu piirkonna arengus on olulist rolli mänginud Peterburi-Tallinna raudtee ja Tapa-Tartu raudteeharu ehitamine. Ka praegu on tähtsaim transpordiliik raudteetransport, mida kasutades on suurematest keskustest – Tapalt, Tamsalust, Jänedalt ja Lehtsel – võimalik sõita ümberistumisteta nii Tartusse kui Tallinnasse, Jänedalt, Lehtsel ja Tapalt ka Narva. Lisaks läbib valda Pärnu-Rakvere-Sõmeru põhimaantee ning Jägala-Käravete-Jõgeva-Tartu maantee (Piibe maantee).

Lisaks logistiliseks sõlmpunktiks olemisele on Tapa vald, täpsemalt vallakeskus Tapa linn, tähtsaim kaitsejõudude tugipunkt Eestis. Tapal asub Eesti Kaitseväge 1. Jalaväebrigad. Tapal paiknevad ka enamik Eestis asuvatest liitlasvägedest – kokku on Eestis hetkel u 1 900 liitlasvägede sõdurit, Tapal on neist 1 600. Veel piirneb vallaga Kuusalu valla territooriumile jääv Kaitseväge keskpölvik.

1.2. ARENGUEELDUSED

Tapa vald on elanike arvult teine omavalitsus Lääne-Viru maakonnas.

Tapa ja Tamsalu valla ühinemine üheks omavalitsuseks tugevdas valla positsiooni maakonnas ja lõi senisest suuremate ressursside (nii inimeste kui rahaliste vahendite) näol paremad eeldused valla kiiremaks arenguks.

Tapa valla rahvastik on väga mitmekesine.

Tapa valda iseloomustab multikultuursus. Siin elavad edukalt koos mitmete rahvuste esindajad: lisaks eestlastele venelased, ukrainlased, valgevenelased jt rahvused. Kultuuride paljusus rikastab siinsete elanike maailmapilti ja muudab nad sallivamateks ning muutustega paremini toimetulevateks.

Tapa vallas on väljakujunenud tugevad keskused ja kogukonnad.

Lisaks Tapale ja Tamsalule on tugevad kogukondlikud keskused Jänedal, Lehtsel, Moe, Vajangu, Assamalla ja Porkuni. Kõigis neis on omad kooskämiskohad ja traditsioonilised üritused. Kogukond on kaasatud otsuste tegemise protsessi.

Tapa valla looduskeskkond on kaunis ja rikkalik ning välja on kujunenud erilised turismipiirkonnad.

Tapa valla territooriumile jäävad mitmed loodus- ja maastikukaitsealad. Vald on rikas paljude järvede, allikate, karstialade, parkide ja vääriselupaikade poolest.

Jänedal, Moe ja Porkuni, Tamsalus asuv Eesti esindustammik ning Puhta vee teemapark Järsi külas on valla olulisemad turismisihtkohad. Piirkonna olulisemad turismiettevõtted ja objektid on Jänedal Mõis OÜ, Moe Mõis MTÜ (piiritusetööstuse ajalugu), Metsamõisa Arendus OÜ (Puhta vee teemapark) ja Tapa valla Porkuni Paemuuseum.

Turismiettevõtlusega tegeletakse eelkõige Jänedal, kus paikneb kuulus Presidendirada ning peetakse laatu. Omandatud on Põhja-Eesti laadapealinna staatus. Loodud on Eesti ainus piiritusetööstuse 500-aastast ajatelge tutvustav külastuskeskus Moe mõisa. Suureks, aga hetkel kasutamata turismipotentsiaaliga piirkonnaks on veel Porkuni. Porkunis on Eestis ainulaadne ujuvate saartega järv ning mõis ja paemuuseum.

Vallakeskus, Tapa linn, on oluline logistiline sõlmpunkt – Tapal on reisirongi otseühendus Tallinna, Tartu ja Narvaga, maakonnakeskusesse Rakverre viib aga buss.

Lisaks Tapale saab teistest vallakeskustest rongiga otse Tallinnasse ja Tartusse ka Tamsalust, Jänedalt ja Lehtsel, Narva Jänedalt ja Lehtsel. Otseühendus Rakverega on bussitranspordi näol olemas ka kõigist teistest vallakeskustest, v.a Jänedalt ja Lehtsel.

Tapa linn on ja jääb Eesti Kaitseväe keskpunktiks.

Tapal asub Eesti Kaitseväe 1. Jalaväebrigaad. Vallaga piirneb Kuusalu valla territooriumile jääv Kaitseväe keskpõlvkoon. Enamus Eestis paiknevatest liitlasvägedest baseeruvad samuti Tapa sõjaväelinnakus. Tänu sellele külastavad valda kõrgemad ametnikud nii Eestist kui ka välisriikidest. Tapa sõjaväelinnakus saavad hetkel tööd paarsada kohalikku elanikku (u 90% töötajatest on kohalikud), linnaku kasvades suureneb ka töökohtade arv. Linnakus elavad ja töötavad inimesed tarbivad teatud määral ka kohapeal pakutavaid teenuseid, eeskätt käivad nad poes ja lahutavad meelt.

Valla ettevõtlus on mitmekesine ning siin tegutsevad ja pakuvad elanikele tööd mitmed Eesti mõistes suured tegijad.

2022. aastal on Tapa valla elanike jaoks suurimad tööandjad Eesti Kaitseväge (riigikaitse), Operail AS (raudteeveeremi ja vedurite remont), Eesti Raudtee AS (raudteetaristu arendamine ja korrashoid), Segers Eesti OÜ (tekstiilitööstus), Tapa Mill OÜ (puittehitusmaterjalide tootmine), Leonhard Weiss OÜ (raudteeinfrastruktuuri ehitamine ja remont), Hoolekandeteenused AS (erivajadustega inimeste kodu), Universal Industries OÜ (metallitööd), E-Betoonement OÜ (ehitusmaterjalide tootmine), Tamsalu EPT AS (põllumajandusmehhanismide tootmine ja maaparandus), Leventek OÜ (puittehitusmaterjalide ja -tarvete tootmine), põllumajandusega tegelevatest ettevõtetest JK Otsa Talu OÜ (piimakarjakasvatus), Võhmuta PM AS (teravilja- ja piimakarjakasvatus, Ermo Sepa Talu (seakasvatus), Kuie Põllumajandusühistu (piimakarja- ja teraviljakasvatus), jaekaubandusettevõtetest Maxima Eesti OÜ, OG Elektra AS, Järva Tarbijate Ühistu. Väljaspool valda on elanike suurimateks tööandjateks AS HKScan Estonia, Jeld-Wen Eesti AS, Baltic Log Cabins OÜ, Mistra-Autex AS.

Vallas paiknevad tootearendusele orienteeritud töötleva tööstuse ettevõtted, olemas on piisava valikuga toidukaupluste võrgustik ning head põllumajandusmaad. Märkimisväärne on samuti RMK taimla ja taimede geenivaramu Kullengal.

Kohapeal on tagatud kvaliteetne alus-, põhi- ja keskharidus ning huviharidus.

2021/2022 õppeaastal õppis Tapa valla üldhariduskoolides kokku 1181 õpilast, lasteaialapsi oli 506. Tapa Muusika- ja Kunstikoolis õppis 175 õpilast ja Tapa valla Spordikoolis 288 õpilast. Valla territooriumil tegutseb Tapa Gümnaasium, Tamsalu Gümnaasium (kahes õppekohas, millest üks on Vajangul), Tapa Keelekümbluskool, Jäneda Kool (koos lasteaiaga), Lehtse Kool (koos lasteaiaga). Tamsalu Lasteaed Krõll kolmes asukohas (Tamsalu, Sääse, Vajangu), Tapa Lasteaed Pisipõnn kolmes asukohas (Nooruse 2, Nooruse 11, Vahakulmu). Haridustaristu on osaliselt renoveeritud, koolide sportimisvõimalused on head. Huviharidus on mitmekesine ja arenev, sh on võimalik saada tehnikaalast huviharidust. Tapa linnas tegutseb Tapa Autokool. Vallas on head raamatukogude ja noorsootöö võrgustikud.

Kohalik kultuuri- ja spordielu, sh täiskasvanute huvitegevus on aktiivne.

Kohalikus kultuurielus on oluline roll kanda kultuuri- ja rahvamajadel, raamatukogudel, muuseumitel ning erinevatel seltsidel ja ühingutel, kes korraldavad mitmesuguseid üritusi ja huviringe. Pakutavad võimalused on mitmekesised ja neist osavõtt rohkearvuline. Piirkonnas on palju heal tasemel kollektiive ja võistkondi. Piirkonna traditsioonilised kultuuriüritused on Tapa linnapäev, Lehtse Külakilb, Tamsalu päev, Tamsalu tantsulaager, erinevatele rahvusrühmadele suunatud üritused, tähtpäevade tähistamised jne. Tunnustust "Tamsalu kogukonna tamm" antakse välja kord aastas Tamsalu kogukonna initsiatiivil Tamsalu kultuurimaja eestvedamisel.

Kohalikus spordielus on oluline roll spordikeskustel ning spordiklubidel, kes korraldavad üritusi ja treeninguid ning loovad häid tingimusi spordi iseseisvaks harrastamiseks. Pakutavad võimalused on mitmekesised ja neist osavõtt rohkearvuline. Piirkonnas on palju heal tasemel erinevate spordialadega tegelevaid spordiklubisid. Kuulsust on kogunud maadlejad ja käsipallimeeskonnad, esiletõstmist väärivad ka korvpall, tõstesportlased ja orienteerujad. Tamsalu piirkond on tuntud oma talispordi traditsioonide poolest. Head looduslikud eeldused annavad võimaluse tegeleda erinevate spordialadega. Traditsioonilised spordiüritused piirkonnas on Lehtse Pinksid Pühapäev, Kõrvemaa karikavõistlused

lauatennises, presidendi suusamatk, Tapa piirkonna liikumissarja üritused Suvetrimm ja Talvetrimm, Tamsalu triatlon, Tamsalu-Neeruti suusamaraton jpt.

Valla elanikele on tagatud sotsiaal- ja tervishoiuteenused.

Perearstiteenust osutavad Tapa vallas kolm perearsti Tapa Perearstikeskuses ja kaks perearsti Tamsalu Tervisekeskuses. Valdkonnas töötavad spetsialistid on pädevad. Koostöö erinevate osapoolte – sotsiaaltöötajad, politsei, päästeamet, perearstid, haridusasutused – vahel on tihe. Erivajadustega inimeste eest hoolitsemine ja kaasamine on heal tasemel. Vallas on olemas hooldekodude võrgustik. Üldhooldekoduteenust pakuvad Tapa vallas Säase hooldekodu ja Tapa Valla Hooldekodu, Tapa Pihlakodu, Pruuna mõisas asuv hooldekodu ning Imastu Hooldekodu. Olulise tähtsusega on koostöö arendamine kolmanda- ja erasektoriga, seda nii objektide arendamisel kui ka teenuste pakkumisel.

Valla taristu arendamisel on lähtutud selle optimaalsest kasutusest.

Keskustesse on loodud keskushooned, kus ühes kohas tegutsevad nt kool, lasteaed, raamatukogu, noortekeskus, erinevad seltsid jne.

Vallal on head koostööpartnerid Eestis ja välismaal.

Tapa vald teeb head koostööd naabritega ning teise piirkondadega Eestis ja välismaal. Vald teeb suurepäraselt koostööd NATO vägedega. Olulisteks partneriteks on piirkondlikud arendusorganisatsioonid: MTÜ Arenduskoda, kuhu kuulub kokku 5 omavalitsust – Tapa, Kadrina, Haljala ja Kuusalu vallad ning Loksa linn, MTÜ PAIK, kuhu hetkel kuulub kokku 2 omavalitsust – Väike-Maarja vald ja Tapa valla Tamsalu piirkond. Tänu mitmetele LEADER koostööprojektile on loodud laiahaardeline koostöövõrgustik üle Euroopa.

on tagada stabiilsus ja järjepidevus valla juhtimises, mõtestatud teenuste pakkumine ja koostöö ning arengukavade täitmine vastavalt koostatule. Tapa valla eeskätt ajaloolisest eripärast tulenev negatiivne kuvand tuleb muuta positiivseks, mis saab olema üheks olulisemaks väljakutseks arengukava perioodil.

Valla sotsiaalhoolekande- ja tervishoiusüsteem vajab arendamist ning inimeste vajadustega ja muutunud olukorraga vastavusse viimist. Hetkel puudub teenuste ühtne juhtimine, mis suures omavalitsuses on aga möödapääsmatu. Sotsiaalvaldkond ei tähenda ainult sotsiaalhoolekannet, vaid on tihedalt seotud ka nt hariduslike ja majanduslike küsimustega. Seetõttu on oluline arendada valdkondadevahelist koostööd. Rahvastik vananeb, abivajajate hulk kasvab, aga spetsialistidest on puudus – hariduses napib tugispetsialiste; sõltuvushäiretega inimeste tugiteenused on peaaegu olematud; perearstid on pensionieas; teenusepakkujaid on vähe, mis tingib pikki järjekordi jne. Valla poolt pakutavad munitsipaalpinnad on kehvast seisukorras.

Valmisolek kriisisituatsioonideks.

Viimaste aastate pidevalt muutuvates tingimustes on valmisolek uuteks kriisisituatsioonideks (epideemiad, pandeemiad, energiahindade tõus, poliitilised pöörded jt) omavalitsuse kõige suuremaks väljakutseks.

Õpilaste arvu vähenemise tingimustes hariduse kättesaadavuse ja kvaliteedi hoidmine ning parandamine. Tapa vallas on toimiv haridusasutuste võrgustik, lastele on tagatud üle valla võimalus õppida kodulähedases õppeasutuses. Kohapeal on tagatud alus-, põhi- ja keskkooli ning huviharidus. Valla haridussüsteem on praeguse õpilaste arvu juures toimiv, kuid tähelepanu vajab koolide maine ja kõikumine hariduse kvaliteet. Kogu koolivõrk vajab korrastamist, haridustaristu parendamist, raamatukogude ülevallaline võrk piisavat rahastust ning huvi- ja kultuurivaldkond ühtlustamist. Õpetajaskond vananeb – üle poole lasteaedade, aga ka üldhariduskoolide õpetajatest on üle 50-aastased. Hariduse ja noorsootöö arengukava tegevuskava näeb ette haridusvõrgu korrastamise raames gümnaasiumide ühendamist eesmärgiga säilitada kvaliteetse keskkooli andmine ka peale Rakvere Riigigümnaasiumi avamist. Samuti on tegevuskavas ära toodud Jäneda ja Lehtse koolide administratiivne/juriidiline ühendamine ning Tapa linna lasteaedade administratiivne/juriidiline ühendamine.

Elukeskkonna parendamine ja atraktiivsemaks muutmine. Olemasolev elamufond vajab uuendamist, sest palju on kehvast seisukorras maju, uusarendused praktiliselt puuduvad. Müügis olevat kinnisvara on vähe ja seega on elukohtadest puudus. Vajalik on elamualade planeerimine ja hoonestusõiguse müümine.

Samuti on vajakajäämisi avaliku ruumi üldilmes, mis mõjub valla mainele halvasti. Seega tuleb jätkata avaliku ruumi – teed, tänavad, tänavavalgustus, haljastud, avalikud ning kasutusest väljas olevad ja keskkonnapilti rikkuvad hooned - korrastamisega. Tapa linna üks sümbol - raudteejaam - on kehvast seisus, koostöös Eesti Raudteega tuleb leida sellele kasutusotstarve.

Üheks kitsaskohaks on väljaspool valda tööl käivate inimeste elukohta registreerimine mujale ning seega tuleb mõelda võimalike hüvede pakkumisele, mis soodustavad nende elanike oma valda tagasi registreerimist.

Ettevõtluskeskkonna mitmekesistamine. Käesoleval hetkel on piirkonnas valdavalt tegemist väikeettevõtjatega, suurettevõtteid on väga vähe. Ülekaalus on teenindus- ja põllumajandussektor, mida iseloomustavad väiksemad palgad. Kõrgemat kvalifikatsiooni

nõudvaid, atraktiivseid ja paremini tasustatud töökohti on vähe. Tuleb teha tihedamat koostööd ettevõtjatega, alustada investorite aktiivse otsimisega väljastpoolt valda eesmärgiga saada juurde ettevõtteid ja töökohti ning aidata kaasa töökohtade tekkimisele. Kvalifitseeritud tööjõu puuduse leevendamiseks tuleb teha koostööd kutsehariduskeskustega. Oluline on arendada kogukondi ja soodustada sotsiaalse ettevõtluse arengut. Nõrk kodanikuühiskond ja piirkondade sidusus eeldab sädeinimestest eestvedajate olemasolu ja motiveerimist tunnustuse ja toetuse näol.

Turismiinfo kättesaadavuse parandamine ja turismiasutuste vahelise koostöö tõhustamine. Info piirkonna vaatamisväärsuste, majutus- ja toitlustuskohtade osas pole hõlpsalt kättesaadav. Vallakeskuses, kus nõudlus on suurim, ei ole piisavalt majutusasutusi.

Muukeelse elanikkonna valla tegemistesse kaasamine ja info jagamine. Tapa valda iseloomustav multikultuursus on ühest küljest võimalus, teisest küljest väljakutse. Tuleb mõelda, kuidas erinevaid rahvusühendasid senisest veelgi paremini kohalikku ellu kaasata, kuidas tagada, et vajalik info oleks neile kättesaadav jne. Sealjuures mitte ainult venelastele kui arvukaimale teisest rahvusest elanike rühmale info jagamine, vaid ka ukrainlastele ja liitlasvägede sõduritele. Tulenevalt riiklikest eesmärkidest tuleb kõikides õppeasutustes viia õpe eestikeelseks.

Tulude ja kulude optimeerimine. Vallal on liiga palju mitteotstarbekaid toetusi, mis haukavad suure osa eelarvest. Seega tuleb kriitiliselt üle vaadata toetuste jagamine. Valla eelarvest rahastatavad investeeringud ei ole alati põhjendatud, vaid teenivad kitsa seltskonna huve. Valla omandis on energiamahukat alakasutatud kinnisvara ning seega tuleb mittevajalikud hooned kas korrastada, muuta energiasäästlikuks, võõrandada või lammutada.

2. TAPA VALLA ARENGUSTRATEEGIA 2035

2.1. VISIOON 2035

Aastal 2035 on Tapa vald atraktiivne elu- ja töökoht

2.2. STRATEEGILISED EESMÄRGID 2035

Kvaliteetne, väärtuslik, turvaline ja kutsuv elukeskkond

Atraktiivne avalik ruum - arhitektuuriliselt ning kujunduselt maitsekas linnapilt, mitmekülgsed avalikud teenused, loodud eeldused ettevõtlusega tegelemiseks ja välja arendatud uued elamupiirkonnad - tõstavad valla atraktiivsust elukohana, sh soodustavad tööealise elanikkonna valda kolimist. Siinne elukeskkond on meeldiv ja turvaline. Rahvastik kasvab ja nooreneb. Kaitseväelased valivad alaliseks elukohaks Tapa valla. Vajalikud teenused on kõigile, sõltumata piirkonnast, kättesaadavad. Kiire ja mugav ühendus võimaldab paindlikku elukorraldust, koos töö iseloomu muutumisega tõstab Tapa valla atraktiivsust elukohana – suurlinna võimalused ja sissetulek koos väikelinna eelistega. Järjepidevalt parendatud tehniline infrastruktuur tagab elanikkonnale kvaliteetse elukeskkonna. Igaüks leiab endale siit sobiva eluruumi. Tapa valla eeskätt ajaloolisest eripärast (Tapa ja Tamsalu kui tööstus- ja sõjaväelinnad) tulenev negatiivne kuvand on muutunud positiivseks. Valla elamu- ja kommunaalmajandusega tegeleb professionaalne ja tõhus organisatsioon. Avalik ruum vastab kogukonna ning siin viibivate liitlasvägede

sõdurite ja kaitseväelaste ootustele. Tiheasustusalade teede- ja tänavavalgustus on rekonstrueeritud. Hajaasustuses kasutatakse nüüdisaegse tehnoloogiaga tänavavalgustusüsteeme. Korraldatud jäätmemajandus ja väljaarendatud jäätmete liigiti kogumise süsteem tagavad keskkonnahoiu. Kaugküttelahendustes ja vallale kuuluvates hoonetes kasutatakse energiat säästvaid tehnoloogiaid ja taastuvaid energiaallikaid. Tapa vald on kliima- ja energiateadlik, säästvat arengut ja ringmajandust eestvedav omavalitsus. Rohepöördes osalevad üksikisikud, kogukonnad, asutused ja ettevõtjad. Toimib hea koostöö politsei, kaitseliidu (sh naiskodukaitse) ja päästeteenistusega vallakodanike turvalisuse tagamisel. Järjepidevad õppused ning teavitustegevused läbi erinevate (meedia)kanalite suurendavad elanikkonna hädaolukorraks valmisolekut ning tõstavad teadlikkust kliimamuutustega seotud riskidest ja võimalustest nendega toimetulekuks.

Terve ja hoitud elanik

Tapa valla sotsiaal- ja tervishoiusüsteem on hästi korraldatud ja elanike vajadustest lähtuv. Panustatakse kõrgetasemelise sotsiaalteenustaseme ja kättesaadavuse arendamisse. Esmatasandi arstiabi on kõigile kättesaadav. Sotsiaalhoolekandelist abi osutavad pädevad spetsialistid. Loodud on vabatahtlike võrgustik sotsiaaltöötajate toetamiseks inimeste aitamisel äärmuslike ilmaolude esinemisel. Abivajajat märgatakse õigeaegselt. Elanike teadlikkus valdkonna võimalustest on hea. Elanike sotsiaalse turvalisuse tagamiseks toetatakse inimeste toimetulekut sotsiaalteenuste osutamise kaudu, sh vältimatu sotsiaalabi. Tagatud on erivajadustega inimeste ligipääs avalikule ruumile. Toimib lapsi ja peresid toetav lastekaitse- ja tugisüsteem, laste õigused ja heaolu ning väärikas vananemine on tagatud ja toetatud. Töövõimelised elanikud on kaasatud tööturule ning ei vaja rahalisi toetusi. Tervislikud eluviisid on populaarsed. Vallas on head võimalused liikumisharrastustega tegelemiseks, mille tulemuseks on inimeste tervise ja heaolu kasv.

Avatud, tark ja kaasav juhtimine

Valla arengu oluliseks sihiks on poliitiline stabiilsus nii maailma, Euroopa, riigi kui KOV mastaabis ning poliitilise kultuuri tõus vallas, mis võimaldab järgida pikaajalist arenguvisioni. Samuti maksubaasi laienemine riigi maksupoliitika instrumentide abil, mis suunavad enam raha KOV käsutusse, elanike (maksumaksjate) ning vallas tegutsevate ettevõtete arvu tõusu kaudu. Tõmbekeskustes, eriti Tallinna läheduses, tuleb näha võimalust, arengumootorit. Pikkadest plaanidest kinnipidamine tagab stabiilse ja jätkusuutliku valitsemise. Infovahetus on kiire ning kommunikatsioon osapoolte vahel on efektiivne. Pidevalt arendatakse vallavalitsuse, hallatavate asutuste, vallavolikogu ja kogukondade vahelist koostööd. Teenuste arendamisel tehakse koostööd Kaitseväega. Kõik valla juhtorganid tegelevad aktiivselt valla mainekujundusega. Vallavalitsuse ja hallatavate asutuste töökeskkond on kaasaegne. Küsimused saavad kiired ja asjakohased lahendused. KOV töötajatele korraldatakse koolitusi, et tõsta nende teadlikkust ja kompetentsi kliimamuutustega kaasnevate riskide ning võimaluste osas kliimamuutuste leevendamisele ja kohanemisele kaasa aitamisel. Vallakodanikud räägivad kohalikku elu puudutavates küsimustes aktiivselt kaasa, erinevate osapoolte vaheline koostöö on tihe. Oluline info on kogu elanikkonnale kättesaadav. Väärtustatakse vabatahtlike tööd ja toetatakse kogukonnale vajalikke algatusi. Munitsipaalomandis olev taristu ja selle halduskulud on optimaalsed. Järjepidevalt tegeletakse munitsipaalomandis oleva taristu ja ülalpidamiskulude optimeerimisega. Vallasisene, maakondlik, siseriiklik ja rahvusvaheline koostöö on aktiivne ja tulemuslik.

Konkurentsivõimeline haridus ja elukestev õpe ning mitmekesine ja elamusterohke vabaaja tegevus

Tapa vallas on tagatud gümnaasiumiharidus. Haridusvõrgu kujundamisel on lähtutud laste ja õpilaste vajadustest. Pakutav haridus on konkurentsivõimeline ja valla haridusasutustel on hea maine. Haridusasutused on kaasaegse õpikeskkonnaga. Arendatakse keskkonnateadlikku käitumist vastavate koolituste abil lasteaedades, koolides, huvikoolides, päevakeskustes. Õpilaste arv püsib stabiilsena või kasvab. Koolides rakendatakse tulemusjuhtimist ja motiveerivat palgasüsteemi. Vallas toetatakse elukestvat õpet - täiskasvanuõppe ja täiendkoolituse võimalused on mitmekesised ning kättesaadavad. Osapooled teevad omavahel tihedat koostööd. On loodud mitmekülgsed võimalused ja tingimused noorsootöö ning huvitegevuse ja -hariduse kättesaadavuseks kogu vallas. Vallal on oma spordikool, muusika- ja kunstikool. Kultuuriasutused tegutsevad tänapäevastes ja funktsionaalsetes hoonetes. Mitmekülgsed tegevused on kättesaadavad üle kogu valla. Avalik ja erasektor teevad valla kultuurielu elavdamisel tihedat koostööd.

Uuenduslik ja mitmekesine ettevõtlus ning atraktiivne külastuskeskkond

Ettevõtlusega alustamiseks ja sellega tegelemiseks on loodud soodne keskkond. Siin tegutsevad nii väikesed, keskmise suurusega kui ka suuretevõtted ning tööd on erinevates valdkondades. Toimub ettevõtetele uuskasutuse ning kliimariskide suundumuste teabe levitamine, et hinnata kliimamuutuste leevendamise tingitud ettevõtluse muutuste mõju sotsiaalsele olukorrale. Tapa vallas asuvad hästi tasustatud innovaatilised töökohad. Töökohtade olemasolu toob valda elanikke, kvalifitseeritud tööjõu olemasolu soodustab ettevõtluse arengut. Kogukondades arendatakse aktiivselt sotsiaalset ettevõtlust. Ettevõtlikkuse edendamiseks toimib riigisisene ja rahvusvaheline koostöö. Paikkonna eripära, vaatamisväärsused ja vaba aja veetmise võimalused on tuntud ja hinnatud. Vallakeskuses asuva ajaloolise tähtsusega raudteejaama hoone on renoveeritud ja kasutuses.

2.3. STRATEEGILINE MUDEL

Joonis 2. Tapa valla strateegiline mudel.

3. TAPA VALLA ARENGUKAVA

3.1. KVALITEETNE, VÄÄRTUSLIK, TURVALINE JA KUTSUV ELUKESKKOND

Peatükis käsitletakse looduskeskkonna ja elukeskkonna suundumusi ja arenguvajadusi. Valdkondlikult kajastatakse avaliku korra ja turvalisuse, tänavate, kõnniteede, kergliiklusteede, ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni, tänavavalgustuse, elamu- ja kommunaalmajanduse, kinnisvara, planeeringute, jäätmekäitluse, saaste vähenemise, bioloogilise mitmekesisuse ja maastiku kaitse, haljastuse ning energiatõhususe teemasid.

3.1.1. Lähtepositsioon 2022

Tugevused	Nõrkused
<ul style="list-style-type: none"> • Hea transpordiühendus tömbekeskustega. • Tugev infrastruktuuri olemasolu. • Kinnisvara nõudluse ja hindade kasv. • Heal tasemel veemajandus. • Kergliiklusteede olemasolu. • Tänavavalgustuse olemasolu. • Kaitseväe investeeringud valla taristusse. • Toimiv ühisvee- ja kanalisatsioonivarustus. • Toimiv jäätmevedu ja jäätmejaamade olemasolu. • Hea põhjavee kvaliteet. • Toimiv elektrivarustus. • Tehniliselt heal tasemel kaugküte Tapal ja Tamsalus. • Heal tasemel heakord. • Kommunaalteenuste paindlikkus tänu Vallahoolduse otsealluvusele Vallavalitsusele. 	<ul style="list-style-type: none"> • Elukeskkonna vähene atraktiivsus. • Eklektiline linnapilt. • Suur teedevõrgustik vajab hoolduseks suuri rahalisi vahendeid. • Kaasaegse elamufondi ja elamumaa kruntide puudus. • Suures koguses halvas seisukorras teid ja tänavaid. • Valla võimalused maa ringlusesse laskmiseks on äärmiselt piiratud (riigimaad). • Heakord – puudus on ajast ja oskustöolistest. • Vallale kuuluvad kasutuseta hooned ja korterid on suur kuluartikkel. • Enamus kortermaju on halvas tehnilises olukorras (Tamsalus Säase, Jäneda, Lehtse). • Tänavavalgustuse suuremates küldes osaline puudumine. • Sadeveesüsteemi puudumine Tapa linnas (lahkvoolne). • Teed on välja arendamata. • Hajaasustuses on puudulik vee- ja kanalisatsioonivõrk. • Kiire interneti puudumine äärealadel. • Planeerimata elumumaad (krundid). • Kruntidel on välja ehitamata kommunikatsioonid. • Tühjana seisvad tootmishooned. • Pandivere kõrgustik, nitraaditundlik ala ja kaitsmata põhjavesi seab piiranguid. • Elanikkonna vähene teadlikkus jäätmekäitlusest ning muutustega ei minda kaasa.

Kasutamata võimalused	Ohud
<ul style="list-style-type: none"> • Võimalus Kaitseväes viibivate isikute elukoha registreerimiseks Tapa valda. • Elamumaade planeerimine ning vabade maade käibesse laskmine. • Elamufondi kaasajastamine toob energiasäästu. • Tänavate ja teede rekonstrueerimine. • ÜVK süsteemide jätkuv edasiarendamine • Vallale kuuluvate hoonete maksimaalne kasutamine (ristkasutus, õhtused ajad). • Planeeritud elamualad jäävad kasutamata, ei suudeta maha müüa. • Elektrisüsteemide parendamine tõstab varustuskindlust. • Arendada edasi kommunaalmajandusasutust (töötasu, mehitamine ja tehnika). • Tänavavalgustuse korrastamise jätkamine toob energiasäästu. • Vallale kuuluva kinnisvara inventariseerimine ja mittevajaliku võõrandamine. • Logistiline keskus. • Taastuenergia kasutusele võtmine. • Loodusturismi võiks rohkem arendada. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ebastabiilne poliitiline olukord ja järjepidevuse puudumine. • Valla tulude vähenemine. • Jätkuv hinnatõus. • Tapa linna soojusettevõtte ebastabiilne käitumine. • Riigi poliitika (tasuta transport ja hüved, nt Tallinnas). • Inimesed kardavad liialt muutusi. • Kaitsmata põhjaveega alaga seotud piirangute suurendamine. • Suurettevõtete sulgemine.

Tabel 1. Valdkonna SWOT.

3.1.2. Arenguvajadused

- Rahvastiku vähenemise peatamine ning noorte inimeste Tapa valda elama asumise soodustamine.
- Elukeskkonna kvaliteedi tõstmine avaliku ruumi korrastamise ning kommunikatsioonide, eriti teedevõrgu ning kiire andmeside arendamise kaudu.
- Tapa raudteejaama kaasajastamine.
- Puhkealade väljaarendamine.
- Kergliiklusteede võrgustiku väljaarendamine.
- Hoonete ja rajatiste energiatõhususe suurendamine.
- Parema ligipääsetavuse ja ohutuse tagamine.
- Inimestel jäätmete sorteerimise teadlikkuse tõstmine.

3.1.3. Arengueesmärgid

- Tapa avalik ruum/kesklinn on uuenenud.
- Korrastatud elamurajoonid ja elamud.
- Kinnisvaraarendus on aktiivne.
- Vaba kaasaegne elamispind on kättesaadav.
- Loodud head ühendus- ja liikumisvõimalused.
- Asfalteeritud külateed ja linnatänavad.

Tapa valla arengukava 2023-2035 ja eelarvestrateegia 2023-2026

- Valla teid hooldatakse järjepidevalt vastavalt investeringute kavale.
- Kasutusel on kombineeritud elektrijaamad.
- Suuremates küldes on tänavavalgustus.
- Hajaasustuse kommunikatsioonid on välja ehitatud.
- Hooned ja rajatised on energiatõhusad.
- Vähenenud jäätmete ja suurenenud jäätmeringlus.
- Toimivad ringmajanduse põhimõtted ja elanikkonna keskkonnateadlikkus on tõusnud.

3.1.4. Mõõdikud

Näitaja	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027+
Väljastatud ehituslubade arv, kasutuslubade arv, projekteerimistingimuste arv	61, 28, 32		kasvab	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab
Korterite ja hoonestatud elamumaaga tehtud ostu-müügitehingute keskmine ja mediaanhind €	16979		kasvab	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab
Tapa keskmine korteri ruutmeetri hind €	598,7	627,9	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab
Tamsalu linna keskmine korteri ruutmeetri hind €	227,1	389,6	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab
Korterite ja hoonestatud elamumaaga tehtud ostu-müügitehingute arv	762		kasvab	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab
Kogutud olmejäätmete hulk tonni aastas	3219		säilib	säilib	väheneb	väheneb	väheneb
Olmejäätmete teke elaniku kohta aastas kg	299		säilib	säilib	väheneb	väheneb	väheneb
Elanike rahulolu keskkonna- ja kommunaalteenustega		6,08		kasvab		kasvab	

Tabel 2. Strateegilise eesmärgi saavutamise mõõdikud.

3.2. TERVE JA HOITUD ELANIK

Peatükis käsitletakse sotsiaalse keskkonna ja rahvastiku tervise suundumusi ja arenguvajadusi. Valdkondlikult kajastatakse puuetega inimeste, eakate, laste ja noorte sotsiaalhoolekande asutusi ja sotsiaalset kaitset, töötute sotsiaalset kaitset, eluasemeteenuseid ja sotsiaalset kaitset riskirühmadele.

3.2.1. Lähteprintsioon 2022

Tugevused	Nõrkused
<ul style="list-style-type: none"> • Vajalikud teenused on olemas või neid on võimalik sisse osta. • Esmatasandi arstiabi olemasolu. • Ümbruskonnas on palju hooldekodusid. • Hea transpordikorraldus. • Meil on vallas tublid tegutsevad MTÜ-d ja organisatsioonid eakatele, lastele jne. • Spordirajatiste suur hulk. • Kerge ligipääs puhtale looduskeskkonnale. 	<ul style="list-style-type: none"> • Puudus eriarstide ja erialaspetsialistide järele. • Kriisilukordadeks vajaliku personali vähesus ja kriisipindade puudumine. • Nõrk ennetustöö. • Sotsiaaltoetuste suur osakaal. • Hooldekodu ülalpidamine on vallale kulukas. • Puudub avalik saun (pesemisvõimalus). • Munitsipaalkorterid on halvas seisukorras. • Puudused tugiisikute süsteemis.

	<ul style="list-style-type: none"> • Elanike üksindus. Lähedaste inimeste puudumine. • Elanike abivajaduse kasv (s.h hooldekoduteenuse vajaduse kasv). • Inimeste toimetuleku (sh väikesed sissetulekud, finantskirjaoskus) ja igapäevaelu korraldamise probleemid (suhted, eestkoste, ülalpidamiskohustuse täitmine, vaidlused). • Inimeste riskikäitumine (alkoholi liigtarbimine, narkootikumid, tervisealaste korralduste eiramine eriolukorra ajal, rikkumised liikluses). Abivajajate mittemärkamine. • Erivajadusega õpilaste arvu kasv. • Tsviilvaidluste kasv perekonnaasjades. • KOV piiratud tulud. • Kvalifitseeritud personali leidmine sotsiaal- ja tervishoiuvaldkonnas. [L] [SEP] Riigi jõuetus esmatasandi arstiabi korraldamisel (perearstide konkursid). • Vaimse tervise probleemid.
Kasutamata võimalused	Ohud
<ul style="list-style-type: none"> • Vabatahtlike kaasamine. • Tervist edendavate tegevuste arendamine/aktiveerimine. • Koostöö asutuste vahel ja naaberomavalitsustega sotsiaalteenuste osutamisel. • Tapa ujula/sauna rajamine. • Eakate ja erivajadustega inimeste päevakeskuse rajamine. • Tapa Tervisekeskuse kasutamata ruumide rakendamine. • Eakatele toetatud elamise teenuse loomine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Rahvastiku jätkuv vananemine. • Uued kriisid, sh koroonapandeemia kordumine. • Laste ja noorte tugiteenuste vajaduse kasv. • Elu läheb kallimaks, vaesus süveneb. • Inimeste teadlikkus tervisest ja vastutus oma tervise eest. • Riskiperede suur arv. • Digiteenuste ja kommunikatsioonitehnoloogia areng. Samas oodatakse kontakti teise inimesega. • Valla eestkostel on palju inimesi. • Odav kinnisvara meelitab toimetulekuraskustega inimesi. • Sõltuvusprobleemidega inimeste arvu kasv. • Külaelu hääbumine.

Tabel 3. Valdtkonna SWOT.

3.2.2. Arenguvajadused

- Vajaduspõhiste teenuste süsteemi väljatöötamine ja rakendamine.
- Ennetav tegevus ja kohustuste selgitamine sotsiaal- ja tervishoiuvaldkonnas.
- Kohapealse noorsoopolitseiniku olemasolu tagamine vallas.
- Eakate ja erivajadustega inimeste iseseisva hakkamasaamise soodustamine.

- Haridusasutuste tugispetsialistide arvu suurendamine.
- Spetsialistide motiveerimine.
- Sotsiaalvaldkonna valmiduse tagamine kriisidega toimetulemiseks.
- Hooldekodu reorganiseerimine.
- Ligipääsetavuse tagamine digitaalses keskkonnas (s.h valla veebilehed ja digiteenused).
- Kogukonna kaasamine ja aktiveerimine (teenuste osutamise üleandmine).
- Tervislike eluviiside ja terviseteadlikkuse tõstmine ning vaimse tervise toetamine igas vanusegrupis.

3.2.3. Arengueesmärgid

- Vallas on jätkusuutlikud esmatasandi tervishoiuteenused.
- Olemasolevad ja uued munitsipaalkorterid on kaasaegsed.
- HEV lastele on tagatud vajalikud tugiteenused vallas.
- Riskiperede toimetulek on tagatud.
- Toimetulekutoetuse saajaid on minimaalselt.
- Erinevad asutused ja sektorid teevad omavahel koostööd.
- Valda tulevad tööle vajalikud arstid, õed, spetsialistid.
- Rakendatud on isikukesksed ja võimalikult kaua kodus hakkamasaamist toetavad teenused.
- Sotsiaalprobleemide süsteemne ja pidev ennetamine ning sotsiaalhoolekande süsteemi arendamine. Tõhus võrgustikutöö ja varane märkamine ennetavad raskemaid probleeme.
- Sotsiaaltoetuste ja –teenuste kättesaadavuse parandamine ning nende pidev arendamine ja uute vajalike teenuste loomine. Teenused ja toetused on paindlikud ja igale abi vajavale inimesele on tagatud tema isikupäraseid vajadusi arvestav tugi, mis võimaldab tal maksimaalselt iseseisvalt toime tulla.
- Avalikud hooned on ligipääsetavad, sh liikumis-, nägemis- ja kuulmispuudega inimestele, ning kõik avalikud teenused on võrdselt kättesaadavad.
- Sotsiaalteenuste osutamiseks vajalik tööjõud on tagatud ja taristu välja arendatud.
- Hea koostöö tervishoiu valdkonna arendamisel.
- Väärtustatud tervis ja tervislikud eluviisid ning elanike terviseteadlikkus on tõusnud.

3.2.4. Mõõdikud

Näitaja	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027+
Toimetulekutoetust saavate leibkondade arv	133	150	säilib	säilib	väheneb	väheneb	väheneb
Väljamakstud keskmine toimetulekutoetuse summa €	232,99		kasvab	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab
Töötute inimeste arv	406	429	säilib	säilib	väheneb	väheneb	väheneb
Elanikkonna rahulolu sotsiaal- ja tervishoiusüsteemiga		4,92		kasvab		kasvab	

Tabel 4. Strateegilise eesmärgi saavutamise mõõdikud.

3.3. AVATUD, TARK JA KAASAV JUHTIMINE

Avatud, tark ja kaasav juhtimine käsitleb valla juhtimise, planeerimise, kriisireguleerimise, kaasamise, vabaühenduste, vallaelanike ja Kaitseväge nii seadusloomes kui arendustegevuses osalemist ning mainekujundust.

3.3.1. Lähtepositsioon 2022

Tugevused	Nõrkused
<ul style="list-style-type: none"> • Avatud ja avalik valitsemine. • Optimaalne vallavalitsuse struktuur suhtes valla suurusega. • Oluline riigikaitsealine tugipunkt. • Hea koostöö Kaitseväge, Kaitseinvesteeringute keskuse ja Kaitseministeeriumiga. • Põhiteenused toimivad hästi. • Tugevad partnerid kriisireguleerimisel vallas - Päästeamet, Politsei, Kaitseväge. • Sotsiaalteenused on kuluefektiivsed. • Nähtavus avalikkusele tänu asukohale, Kaitseväge ja NATO liitlaste kohalolekule. • Raudtee ja Kaitseväge investeeringud piirkonda. • Kaasav eelarve. • Stabiilne maksumaksjate arv. • Tulumaksu laekumise tõusutrend. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tööealise elanikkonna vähenemine. Maksuraha väljavool. • Poliitilise kultuuri nõrkus. • Volikogu komisjonide vähenen panus. • Arengukava ja eelarvestrateegia mittejälgimine (volikogu). • Kogukondade kaasamine on nõrk, ka kogukondade võimekus KOV partnerina on nõrk. • Vallavara revisjon on tegemata. • Tugevusvaru puudumine administratiivsel ressursil. • Ühisosa on väike valla eri piirkondade vahel, ühtse identiteedi puudumine. • Suur avaliku sektori osakaal töandjana (Kaitseväge, sotsiaalvaldkond). • Paljud munitsipaalomandis olevad hooned on alakasutatud. Kaasnevad püsikulud koormavad eelarvet. Puudub valla hoonete jätkusuutlik plaan. • Tehniline valmisolek kriisideks on nõrk – side, hoiatus, energia. Varjumiseks puuduvad võimekused ja rajatised. • Projektide taotlemiseks puudub allasutustes kompetents ja ajaline ressurss. • Investeeringuteks vahendite nappus.
Kasutamata võimalused	Ohud
<ul style="list-style-type: none"> • Tallinna lähedus. • Mainekujundus, turundus, kommunikatsioon. • Kaitseväge kaasamine kohaliku ettevõtluse arengusse. • Vallavara inventuur ja mittevajaliku võõrandamine. • Valla asutuste restruktureerimine (muuseumid, vallavalitsus). • Parimate praktikate hankimine välissuhtluse kaudu. • Hoolekandeteenuste erastamine. • Kodanikuühiskonna arendamine ja kaasamine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Poliitilised mullistused. • Ebajärjekindlus pikaajaliste eesmärkide järgmisel. • KOV töandjana konkurentsivõime langemine tööjõuturul (palk eeskätt). • Rahvaarvu vähenemine. • Noorte lahkumine. • Elanike, sh maksumaksjate arvu vähenemine. • Riigi regionaalpoliitika, vastuolulised seadused ja maksupoliitika. • Valla tulude vähenemine maksubaasi vähenemisest lähtuvalt (inimesed ja ettevõtted), samaaegselt kulud kasvavad. • Pikaajalise eesmärgistatud visiooni mitteteadvustamine.

Tabel 5. Valdonna SWOT.

3.3.2. Arenguvajadused

- Tapa valla strateegilise planeerimise ja juhtimise tõhustamine. Eesmärgipärase, teadmispõhise ja kaasava otsustusprotsessi loomine ja juurutamine, tegevuste tulemuste analüüs ning kommunikatsioon.
- Läbipaistev juhtimine, infovahetus, ühiste eesmärkide saavutamiseks koostöö tegemine.
- Pikaajalise visiooni ning eesmärkide järgimine üle valimisperiodide.
- Arengukavade sihikindel, seotud ja monitooritud elluviimine.
- Laustoetamise lõpetamine kõikides valdkondades. Toetamine peab olema sihitud ja vajadusepõhine.
- Võimaluste otsimine valdkondade lisarahastamiseks (maakonna ja riigi tasandil).
- Valdkondade vahelise koostöö tõhustamine ja kommunikatsiooni tõhustamine elanike ja partnerite teavitamiseks ja kaasamiseks otsustusprotsessidesse. Kaitseväelaste sidususe suurendamine KOViga.
- Objektide/taristu haldamise liigse tsentraliseerituse vähendamine ja kättesaadavuse parandamine.
- Koostöö algatamine ja arendamine teiste omavalitsustega nii Eestis kui välismaal.
- Vallavara energiatõhususe tõstmine.
- Maksubaasi suurendamine.
- Kulude optimaalne planeerimine, sh toetuste süsteemi korrastamine.
- Koostöö suurendamine vabauhendustega valla arengusse panustamisel ning teenuste pakkumisel ja arendamisel.
- Koostöö tegemine riigiasutustega (eeskätt Kaitseväge), sh erinevate ennetusprogrammide rakendamisel ning elutähtsate teenusete osutamisel ja arendamisel.
- Sädeinimeste tunnustamine.
- Valla positiivse kuvandi loomine.

3.3.3. Arengueesmärgid

- Poliitiline ning valitsemiskultuur rajaneb koostööl ja lugupidamisel, järgitakse pikaajalist visiooni ja eesmärke ning valda arendatakse ühtlaselt.
- Valla ja valdkondlikud arengukavad on sidusalt ja plaanipäraselt ellu viidud.
- Valla kinnisvaraomand on optimeeritud avalike ülesannet täitmiseks, hooned on efektiivsed, energiasäästlikud ja riskasutuses.
- Toimib säästlik ja otstarbekas ressursside kasutamine.
- Tapa valla kogukonnad on aktiivsed partnerid omavalitsusele, piirkonnad on leidnud ühisosa ning kujunenud valla identiteet. Kodanikuühiskond on aktiivne, iseorganiseeruv ja isemajandav.
- Suhtlemine vallaasutustega on kiire ja paindlik.
- Hallatavate asutuste struktuur ja toimimine on optimaalne.
- Elanikkond on hästi ette valmistatud hädaolukordadeks.
- Vallasisene, maakondlik, siseriiklik ja rahvusvaheline koostöö on aktiivne ja tulemuslik.
- Valla maine on positiivne.

3.3.4. Mõõdikud

Näitaja	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027+
Rahvaarv	10 901	10 549	väheneb	väheneb	säilib	säilib	kasvab
Sündide arv aastas	86		säilib	säilib	säilib	säilib	kasvab
Loomulik iive	-127		kasvab	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab
Sisseränne	88		kasvab	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab

Väljaränne	62		väheneb	väheneb	väheneb	väheneb	väheneb
Kaasava eelarve maht €	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000	kasvab
Kaasava eelarve menetluses esitatud ettepanekute arv	14	2	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab
Kaasava eelarve hääletamisel osalenute arv	965	350	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab
Elanike rahulolu valla juhtimisega		4,7		kasvab		kasvab	

Tabel 6. Strateegilise eesmärgi saavutamise mõõdikud.

3.4. KONKURENTSIVÕIMELINE HARIDUS JA ELUKESTEV ÕPE NING MITMEKESINE JA ELAMUSTEROHKE VABAAJA TEGEVUS

Antud punkt käsitleb järgmisi teemasid: haridus- ja kultuurikeskkonna arengu suundumused ja arenguvajadused, lasteaiad, koolid, täiskasvanute täiendkoolitus, huviharidus ja huvitegevus, hariduse tugiteenused ja noorsootöö, spordivaldkond, vaba aja tegevused, raamatukogud, muuseumid ja muud ühiskonna tegevused.

3.4.1. Lähtepositsioon 2022

Tugevused	Nõrkused
<ul style="list-style-type: none"> Kodulähedase hariduse kättesaadavus. Lasteaias on piisavalt kohti. Mitmekülgne huviharidus. Keelekümblusmetoodika väljaarendamine (muukeelsete laste emakeele arengu toetamine). Raamatukogude põhiteenused on tasuta ja kõikidele sihtrühmadele. Hariduse jätkusuutlik finantseerimine. Traditsioonide hoidmine (sünnimused). Korrastatud kultuuri/spordi, vaba aja taristu ja keskkond. Seltsitegevus on toetatud, projektid, toetused. Valla arengukavas on olemas punkt noorsootöö arengukava koostamiseks, mis näitab valla huvi ja oskust väärtustada noorsootööd olulise noorte arengule kaasaaitava valdkonnana. Hästi toimivad huviringid, noortel on mitmekesised võimalused oma oskuste arendamiseks huvitegevuste ja huvihariduse kaudu. 	<ul style="list-style-type: none"> Vähene finantseerimine. Nõrk palgastrateegia. Töötajate vanuseline koosseis – vanemate töötajate kõrge osakaal. Valdkondlike arengukavadega ei arvestata. Valmiduse puudumine eestikeelse hariduse pakkumiseks muukeelsetele. Infrastruktuur ei toeta asutustevahelist koostööd. Hoonete seisukord – rekonstrueerimist vajab kogu haridusvõrgustik. IKT toe vähesus. Kvalifikatsiooninõuete täitmise puudulikkus. Projektide taotlemiseks puudub allasutustes kompetents ja ajaline ressurss. Spetsialistide/ekspertide hinnangute ja soovitude puuduse tunnetamine (ehitus, projektid, IT, finants). Hoonete madal energiatõhusus ning plaani ja rahalise vahendite puudumine rekonstrueerimiseks. Vald on suur ning selles on mitmeid paikkondi, kus noortel on erinevad võimalused noorsootöös osalemiseks. Ebavõrdsed võimalused avatud noorsootöös osalemiseks erinevate piirkondade noortele.

	<ul style="list-style-type: none"> • Ülevaade noorsootöö võimalustest vallaüleselt on kesine. • Noorte info- ja nõustamisteenused ei ole noortele kättesaadavad. • Noorte vähene kaasamine. • Noorsootöö alarahastus ja töötajate puudus. • Ehitus-, remont- ja hoolduspersonali puudus. • Olemasoleva kompetentsiga mitteametamine.
Kasutamata võimalused	Ohud
<ul style="list-style-type: none"> • Asutustevaheline koostöö, piirkonna õpivõimaluste kasutamine. • Kompetentside jagamine, ühiskoolitused, täiskasvanuharidus. • IKT vahendite jagamine ja rentimine omamise asemel. • Noorte määratlemine olulise sihtgrupina valla arengu kavandamisel ning spetsialistide kasvatamisel. • Noorsootöötajate koolitamine ja tunnustamine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Finantseerimise vähenemine. • Välismõjudega kohanematus. • Rahvastiku vananemine. • Spetsialistide ja sádeinimeste jätkuv puudus. • Uuendustega mitte kaasatulemine. • Noored ei ole piisavalt motiveeritud.

Tabel 7. Valdkonna SWOT.

3.4.2. Arenguvajadused

- Haridusasutuste võrgu korrastamine.
- Haridus- ja noorsootöösutuste füüsilise keskkonna kaasajastamine.
- Riigikaitseõpetuse vabatahtliku õppekava arendamine üldhariduskoolides.
- Üleminek eestikeelsele õppele Tapa Keelekümbluskoolis.
- Haridus- ja kultuuriteenuste ühtlane jaotamine valla erinevate piirkondade vahel.
- Palgastrateegia ülevaatamine.
- Kakskeelse kogukonna haridusprobleemide lahendamine.
- Vältimatute ja probleemide ennetamiseks vajalike kulude katmise tagamine.
- Elukestva õppe võimaluste mitmekesistamine.
- Kultuurilise mitmekesisuse hoidmine.
- Formaal- ja mitteformaalhariduse lõimimine.
- Haridus-, kultuuri- ja spordivaldkonna töötajate väärtustamine ning järelkasvu motiveerimine.
- Tapa valla noortekeskuse kui allasutuse loomine.
- Noorsootöö regulaarne kvaliteedihindamine.
- Noorte kaasamine otsustusprotsessidesse.
- Selgema ülevaate süsteemi loomine valla noorsootöö võimalustest ning noortele info- ja nõustamisteenuse kättesaadavusest.
- Nutika ja mobiilse noorsootöö rakendamine.
- Võrgustikutöö asutuste ja koostöö noortekeskuste vahel.
- Noorsootöötajate täiendkoolitamine ja tunnustamine.
- Valla huvitegevuse mitmekesistamine.
- NEET- noorte osakaalu vähendamine.

3.4.3. Arengueesmärgid

- Tagatud olemasoleva haridusvõrgustiku stabiilne areng põhikooli osas.
- Säilitatud kvaliteetse gümnaasiumihariduse võimaldamine vallas ning optimeeritud ressursikasutus (hooned, personal).
- Toimiv kvaliteedisüsteem.
- Valla haridus-, huviharidus, noorsootöö ja kultuuriasutustes töötab professionaalne ja motiveeritud personal.
- On välja töötatud kaasaegne õpetajate, noorsootöötajate ning treenerite tööaja ja palgakorralduse mudel.
- Igale lapsele on tagatud lasteaia- või hoiukoht ning arengut toetav õpikeskkond.
- Haridus- ja noorsootöösüsteemide füüsiline keskkond on kaasaegne, turvaline ning õppija ja noore arengut toetav.
- Toimiv ja tulemuslik asutustevaheline koostöö.
- Huvihariduse omandamise võimalused on mitmekülgsed ja tagatud kõigile soovijatele.
- Vallas on loodud mitmekesised võimalused elukestvaks õppeks.
- Toimib mitmekülgseid võimalusi loov süsteemne ja innovaatiline ülevallaline noorsootöö.
- Loodud on vallatähtselt võrdsed võimalused avatud noorsootöös osalemiseks erinevate piirkondade noortele valla allasutuse loomisega noortetubade ja -keskuste tegevuse koordineerimiseks.
- Vallas on toimiv noortekogu ning noored on kaasatud otsustusprotsessidesse.
- Erivajadustega noortele on loodud võimalused noorsootöös osalemiseks.
- NEET-noorte teenus on jätkuv.
- Tapal on spordikompleks ujulaga.
- Tugevad ja jätkusuutlikud kultuuritraditsioonid.

3.4.4. Mõõdikud

Näitaja	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027+
Õpilaste arv koolides	1148	1095	väheneb	säilib	säilib	säilib	säilib
Laste arv lasteaedades	506	506	säilib	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab
Lasteaia või -hoiukoha saanute arv soovijatest, söimekohtade soovijatest %	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Õpetajate arv alushariduses	77		säilib	säilib	säilib	säilib	säilib
Õpetajate arv põhihariduses	177		säilib	säilib	säilib	säilib	säilib
Noorte (kuni 30-aastaste) õpetajate osakaal lasteaedades	13%		säilib	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab
Noorte (kuni 30-aastaste) õpetajate osakaal üldhariduskoolides	8%		säilib	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab
Kvalifikatsioonile vastavate õpetajate osakaal alushariduses %	85,7		kasvab	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab
Kvalifikatsioonile vastavate õpetajate osakaal põhihariduses %	68,9		kasvab	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab
Tapa valla noorsootöö teenused on „edasijõudnu“ tasemel		2	3	3	4	4	4
Noortekeskuste tegevuskohtade arv	4	4	4	6	6	6	6
Otsuste tegemisse kaasatud noorte arv	20	20	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab
Õpilaste arv Tapa Valla Spordikoolis	268		säilib	säilib	säilib	säilib	kasvab
Õpilaste arv Tapa Muusika- ja Kunstikoolis	178	195	säilib	säilib	säilib	säilib	kasvab

Tapa valla arengukava 2023-2035 ja eelarvestrateegia 2023-2026

Spordiobjektide arv	27	27	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab
Külastuste arv valla spordiasutustes	19498		kasvab	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab
Elanike rahulolu hariduse ja huvihariduse kvaliteediga		5,98	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab
Elanike rahulolu kultuuri, spordi ja vaba ajaga		5,86		kasvab		kasvab	

Tabel 8. Strateegilise eesmärgi saavutamise mõõdikud.

3.5. UUENDUSLIK JA MITMEKESINE ETTEVÕTLUS NING ATRAKTIIVNE KÜLASTUSKESKKOND

Antud punkt hõlmab majanduskeskkonna arengu suundumusi ja arenguvajadusi, kajastatud on ettevõtlusalad, tingimused ettevõtluskeskkonna arenguks, tökohad ja tööhõive.

3.5.1. Lähtepositsioon 2022

Tugevused	Nõrkused
<ul style="list-style-type: none"> Soodne geograafiline asukoht (ühistransport, raudtee läbib valla suuremad asulad). Investorite huvi kasv. Riigiasutused tööandjana, suur osakaal maakonnaga teiste piirkondadega. Kaitseväe paiknemine piirkonnas (oluline tööandja). Raudtee ja Kaitseväe investeeringud piirkonda. Ettevõtlusaktiivsuse kasv. Kinnisvara nõudluse ja hindade kasv. Töokohtade olemasolu maapiirkondades. 	<ul style="list-style-type: none"> Elanikkonna vananemine ja vähenemine. Madal ettevõtlusaktiivsus võrreldes naabritega. Tapa valla töötasu on maakonna keskmisest madalam. Kvalifitseeritud tööjõu puudus. Madal kogukonna aktiivsus. Kõrgtehnoloogiliste ettevõtete vähesus. Suurettevõtluse puudumine. Kaitseväe teenistujate vähenenud sidusus piirkonna ettevõtlusega. Tapa raudteejaama halb olukord.
Kasutamata võimalused	Ohud
<ul style="list-style-type: none"> Ettevõtlusalade arendamine. Tööjõu kaardistamine. Tootmismaade planeerimine ning vabade maade käibesse laskmine. Võimalike investorite (kinnisvara) valda tulemine. Koostöö Kaitseväega. Koostöö erasektoriga. Turismivaldkonna arendamine. Sädeinimeste tegevuste toetamine. Külakogukondade koostöö sotsiaalse ettevõtluse arendamisel. Raudteejaamade kasutus. Olemasolevate tootmisalade kasutusele võtmine. Porkuni Paemuuseumi arendamine. 	<ul style="list-style-type: none"> Kriisid, reostus. Julgeoleku oht. Surve eelarve püsikulude kasvule. Elanikkonna vananemine, abivajajate kasv. Kasutusest väljalangenud kinnisvara kasv.

Tabel 9. Valdtkonna SWOT.

3.5.2. Arenguvajadused

- Tööealise elanikkonna vähenemise peatamine.
- Ettevõtluskeskkonna atraktiivsuse suurendamine - ettevõtlusega seotud infrastruktuuri ja toetava keskkonna arendamine.
- Valda uue ettevõtluse toomise soodustamine.
- Kõrgema lisandväärtusega töökohtade loomise soodustamine.
- Ettevõtlusaktiivsuse tõstmine.
- Noorte ettevõtlikkuse toetamine läbi omaalgatusprojektide.
- Erinevate ettevõtluskeskkonna osaliste omavahelise koostöö soodustamine, sh järjepideva koostöö tegemine Kaitseministeeriumi ning Haridus- ja Teadusministeeriumiga.
- Sotsiaalse ettevõtluse arengu soodustamine kogukondades.
- Turismiteenuste ning terviklike turismitoodete väljaarendamine.
- Jänedal, Porkunis ja Metsamõisas loodusturismi ning ajaloo turundamine ja eksponeerimine.

3.5.3. Arengueesmärgid

- Tapa vald on hea koht investeerimiseks.
- Tapa vallas on hästi tasustatavad töökohad.
- Valla turismisihtkohad on atraktiivsed.
- Tapa vald on partner ettevõtluse ja turismi arendamise ühisprojektides Eestis ja rahvusvahelisel tasemel.
- Tugevad kogukonnad.

3.5.4. Mõõdikud

Näitaja	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027+
Ettevõtete arv	646		kasvab	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab
Palgatöötaja kuu keskmine brutotulu	1213		kasvab	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab
Brutotulu suhe maakonna keskmisesse	94,1%		säilib	säilib	säilib	säilib	kasvab
Brutotulu suhe Eesti keskmisesse	82,5%		säilib	säilib	säilib	säilib	kasvab
Tööhõive määr	34%		kasvab	kasvab	kasvab	kasvab	kasvab
Elanike rahulolu ettevõtluskeskkonnaga		4,62		kasvab		kasvab	

Tabel 10. Strateegilise eesmärgi saavutamise mõõdikud.

4. TAPA VALLA TEGEVUS- JA INVESTEERINGUTE KAVA 2023-2026

KVALITEETNE, VÄÄRTUSLIK, TURVALINE JA KUTSUV ELUKESKKOND						
Tegevused ja investeeringud	Maksumus (tuhat EUR)				Rahastusallikas	Vastutaja
	2023	2024	2025	2026		
Tegevused:						
Potentsiaalsetele elanikele suunatud motivatsiooni paketi koostamine ja rakendamine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Vallavanem
Maa ostu-müügi korraldamine (riigilt omavalitsusele, võõrandamine valla poolt)	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haldusosakond
Koostöö korteriühistutega ning nende nõustamine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haldusosakond
Valla territooriumi kortermajade ühtse kontseptsiooniga välislahenduse loomine	Tegevuskulu				Valla eelarve	Abivallavanem, haldusosakond
Tsiviilkaitsevarjendite kaardistamine	Tegevuskulu				Valla eelarve	Abivallavanem, haldusosakond
Elanike kriisinõustamine, koolitamine ja – teavitustöö korraldamine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Vallavanem
Vallaülese kiiruspiirangute süsteemi parendamine koostöös Politsei- ja Piirivalveametiga	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haldusosakond
Kiiruskaamerate paigaldamise vajaduse kaardistamine ja paigaldamise korraldamine koostöös Politsei- ja Piirivalveametiga (<i>Assamalla, Moe, Vajangu</i>)	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haldusosakond
Tihedama koostöö loomine vallas asuvate vabatahtlike päästjate komandodega	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haldusosakond
Investeeringud:						
Teehoiukava elluviimine, sh	1000	1000	1000	1000	Valla eelarve,	Abivallavanem,

Tapa valla arengukava 2023-2035 ja eelarvestrateegia 2023-2026

					toetused	haldusosakond
Tapal Ülesõidu tn	750				Valla eelarve, toetused	Abivallavanem, haldusosakond
Tapal Pikk tn			850		Valla eelarve, toetused	Abivallavanem, haldusosakond
Tapal Mai pst				800	Valla eelarve, toetused	Abivallavanem, haldusosakond
Tamsalus Tehnika tn		500			Valla eelarve, toetused	Abivallavanem, haldusosakond
Uudeküla-Porkuni ja Jäneda kergliiklusteede ehitamine				1200	Valla eelarve, toetused	Abivallavanem, haldusosakond
Tapa keskväljaku ja Pika tänava ehitamine		500	1000		Valla eelarve, toetused	Abivallavanem, haldusosakond
Porkuni piirkonna arendamine	150				Valla eelarve, toetused	Abivallavanem, haldusosakond
Tamsalu jäätmejaama kaasajastamine	80				Valla eelarve	Abivallavanem, haldusosakond
Tapa valla elamukruntide arendamine	20	20			Valla eelarve	Abivallavanem, haldusosakond
Vajangu keskusehoone projekteerimine	30				Valla eelarve	Abivallavanem, haldusosakond
Hajaasustuse programmi jätkamine	20	20	20	20	Valla eelarve	Vallavanem
Projektipõhised ja perspektiivsed tegevused ja investeeringud:						
<i>Uute elumupiirkondade infrastruktuuri ehitamine</i>	<i>Projektipõhine</i>				<i>Toetused, valla eelarve</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond, ettevõtlusspetsialist</i>
<i>Üürielamu ehitamine Tapal</i>	<i>Projektipõhine</i>				<i>Toetused, valla eelarve</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond, ettevõtlusspetsialist</i>
<i>Tapa Männikumäe arendamine</i>	<i>Projektipõhine</i>				<i>Toetused, valla eelarve</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond, ettevõtlusspetsialist</i>

Tapa valla arengukava 2023-2035 ja eelarvestrateegia 2023-2026

<i>Avaliku ruumi parendamine suuremates külakeskustes</i>	<i>Projektipõhine</i>	<i>Toetused, valla eelarve</i>	<i>Külaseltsid, abivallavanem, haldusosakond</i>
<i>Külakeskuste ja -platside (sh spordirajatiste) rekonstrueerimine suuremates külakeskustes (sh Vajangu mänguväljak 2-14-aastastele)</i>	<i>Projektipõhine</i>	<i>Toetused</i>	<i>Külaseltsid</i>
<i>Vajangu keskushoonele ligipääsu tagamiseks vajalike kaldteede ehitus ja treppide renoveerimine</i>		<i>Toetused, valla eelarve</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond</i>
<i>Bussipeatuste kaasajastamine (sh Porkuni, Assamalla, Moe, Vajangu, Lehtse, Kullenga, Piisupi ja Loksa paikkonnad)</i>	<i>Projektipõhine</i>	<i>Toetused, valla eelarve</i>	<i>Külaseltsid, abivallavanem, haldusosakond</i>
<i>Tänavavalgustuse ehitamine ja rekonstrueerimine suuremates külakeskustes</i>	<i>Projektipõhine</i>	<i>Toetused, valla eelarve</i>	<i>Külaseltsid, abivallavanem, haldusosakond</i>
<i>Teiste kergliiklusteede projekterimine ja ehitamine, sh Tamsalu-Sääse jt</i>	<i>Projektipõhine</i>	<i>Toetused, valla eelarve</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond</i>
<i>Vee ja kanalisatsiooni võrgustiku uuendamine paikkondades (Põdrangu, Lehtse)</i>	<i>Projektipõhine</i>	<i>Toetused, Tapa Vesi</i>	<i>Tapa Vesi</i>
<i>Müra leevendusmeetmete rakendamine Tapa linnas</i>	<i>Projektipõhine</i>	<i>Toetused, valla eelarve</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond</i>
<i>Ühtsete tänavasiltide paigaldamine vallaüleselt</i>	<i>Projektipõhine</i>	<i>Toetused, valla eelarve</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond</i>
<i>Ühtsete infotahvlite paigaldamine vallaüleselt</i>	<i>Projektipõhine</i>	<i>Toetused, valla eelarve</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond</i>
<i>Jäätmekogumispunktide täiustamine paikkondades erinevate jäätmeliikide kogumismahutitega ning mahtude või tühjendamissageduse suurendamine</i>	<i>Projektipõhine</i>	<i>Toetused, valla eelarve</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond</i>

Tapa valla arengukava 2023-2035 ja eelarvestrateegia 2023-2026

<i>Tamsalu jäätmejaama kaasajastamine</i>	<i>Projektipõhine</i>	<i>Toetused, valla eelarve</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond</i>
<i>Olemasolevate võimalike varjumiskohtade kaasajastamine</i>	<i>Projektipõhine</i>	<i>Toetused, valla eelarve</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond</i>
<i>Tamsalu kultuurimaja (Sõpruse tn 3) taga kasutusest väljas oleva tuletõrjeveehoidla rekonstrueerimine Tapa Vallahoolduse vajadustele vastavaks lao- ja garaažihooneks</i>	<i>Perspektiivne</i>	<i>Valla eelarve</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond</i>
<i>Jäneda mõisahoone energiatõhususe suurendamine</i>	<i>Projektipõhine</i>	<i>Toetused, valla eelarve</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond</i>
<i>Tapa ja Tamsalu kalmistute kivisillutise /piirdeaia rajamine</i>	<i>Perspektiivne</i>	<i>Valla eelarve</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond</i>
<i>Tavandimajade rekonstrueerimine</i>	<i>Perspektiivne</i>	<i>Valla eelarve</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond</i>

Tabel 11. Tegevuskava 1. strateegilise eesmärgi täitmiseks.

TERVE JA HOITUD ELANIK						
Tegevused ja investeeringud	Maksumus (tuhat EUR)				Rahastusallikas	Vastutaja
	2023	2024	2025	2026		
Tegevused:						
Sotsiaalvaldkonna spetsialistide erialase koolitusprogrammi väljatöötamine ja rakendamine, sh uute kompetentside õpetamine (lepitamine, psühholoogia)	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Palga- ja motivatsioonisüsteemi väljatöötamine spetsialistidele	Tegevuskulu				Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Ennetustöö tegemine sõltuvusprobleemidega inimeste arvu kasvu vältimiseks	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Uute sotsiaalteenuste (lepitamine, erinevad	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem,

Tapa valla arengukava 2023-2035 ja eelarvestrateegia 2023-2026

nõustamised, tugiisiku teenus, psühholoogiline abi, tervishoiuteenustega integreerimine, koduteenuste uuendatud paketid, väljaspool kooliruumi asuv noorte nõustamistuba) süsteemi väljatöötamine ja rakendamine						haridus- ja sotsiaalosakond
Koduteenuse, hooldekodu ja eluruumi tagamise kombineeritud teenuse (sotsiaalkeskus, kogukonnas kooselamine) väljatöötamine ja rakendamine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Eakate päevakeskuse ja kultuurikeskuse kombineeritud teenuse (sh huvitegevused meestele, „Elu peale tööd“ programm) väljatöötamine ja rakendamine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Haridusasutuste tugispetsialistide arvu suurendamine	Tegevuskulu				Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Hooldekodu reorganiseerimine: tasuvusanalüüs, alternatiivide otsimine, sh võimaluse kaalumise lõpetada valla poolt hooldekodu teenuse osutamine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Sotsiaaltöö „kiirabi“ loomine, sh abivajajatest teavitamine ja tervishoiuteenustega integreerimine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Alustavate perearstide jt tervishoiutöötajate toetamine (sh vaimse tervise õde)	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Koostöö tegevused teiste KOVidega ühiste teenuste kujundamiseks ja osutamiseks	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Vabatahtlike võrgustiku loomine teenuste osutamiseks	Tegevuskulu	Tegevuskulu			Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond

Tapa valla arengukava 2023-2035 ja eelarvestrateegia 2023-2026

						sotsiaalosakond
Sotsiaalvaldkonna õppepäevakute korraldamine kriisidega toimetulemiseks	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Liikumisharrastuse propageerimine, sh tervisespordirajatiste jätkuv arendamine lähtuvalt eakate ja erivajadusega inimeste vajadustest	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Digioskuste koolituste korraldamine elanikele (ID kaardi kasutamine, digiloost vaksineerimispassi allalaadimine või printimine jt digiteenused)	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Sotsiaalosakonna kolimine	Tegevuskulu				Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Investeeringud:						
Rakvere Haigla tegevuse toetamine	40	45	50	55	Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Projektipõhised ja perspektiivsed tegevused ja investeeringud:						
<i>Hooldekodu reorganiseerimine eakate kommuniks</i>	<i>Projektipõhine</i>				<i>Toetused, valla eelarve</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond</i>
<i>Vallale kuuluvate munitsipaaleluruumide inventariseerimine, mittevajaliku lammutamine ja vajaliku korrastamine</i>	<i>Perspektiivne</i>				<i>Valla eelarve</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond</i>
<i>Tamsalu perearsti ruumidele ligipääsu lifti ja invatõstuki ehitamine</i>	<i>Projektipõhine</i>				<i>Toetused, valla eelarve</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond</i>

Tabel 12. Tegevuskava 2. strateegilise eesmärgi täitmiseks.

Tapa valla arengukava 2023-2035 ja eelarvestrateegia 2023-2026

AVATUD, TARK JA KAASAV JUHTIMINE						
Tegevused ja investeeringud	Maksumus (tuhat EUR)				Rahastusallikas	Vastutaja
	2023	2024	2025	2026		
Tegevused:						
Vallale kuuluva kinnisvara kaardistamine, tegevuste ümberpaigutamine hoonete vahel ja mittevajaliku vara võõrandamine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haldusosakond, ettevõtlusspetsialist
Valla arengu strateegiline planeerimine ja juhtimine – koolituste läbiviimine allasutuste arengukavade koostamiseks ning arengukavade ühtse struktuuri loomine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Vallavanem
Valla kõikide asutuste, sh vallavalitsuse, kvaliteedijuhtimise loomine ning rakendamine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Vallavanem
Ametnike ja töötajate kompetentside tõstmine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Vallavanem
Uute infotehnoloogiliste lahenduste kasutuselevõtt, paberivaba dokumendihalduse ja e-teenuste arendamine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Infotehnoloogia- spetsialist
Energiatõhususe ekspertiiside, auditite ja kava koostamine valla hoonetele ja rajatistele	Tegevuskulu				Valla eelarve	Abivallavanem, haldusosakond
Teenuste kvaliteedi ja kättesaadavuse tasuvusuuringud valdkonniti	Tegevuskulu				Valla eelarve	Vallavanem
Järjepideva rahaliste vahendite tagamine vallale kuuluvate hoonete, rajatiste ja muude ehitiste hooldusremondi teostamiseks. Hooldusplaanide sisseseadmine.	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Finantsspetsialist (osakonna juhataja)
Väiksemate vallaasutuste või	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem,

Tapa valla arengukava 2023-2035 ja eelarvestrateegia 2023-2026

vallaruumides olevate MTÜ koondamine suurematesse valla hoonetesse (nt Tapa Muuseum, Tamsalu Muuseumisõprade Selts, Lastekaitse Ühing, Puuetega Inimeste Koda, Noortekeskus Moel koondada keskustesse, aga tagada ligipääsetavus teenusele mobiilse noorsootöö abil)						haldusosakond
Tapa valla muuseumite töö reorganiseerimine	Tegevuskulu				Valla eelarve	Vallavanem
Toetuste süsteemi korrastamine	Tegevuskulu				Valla eelarve	Vallavanem
Tõhusa kriiside ennetus- ja koostöö tagamine valdkondade vahel	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Vallavanem
Abinõude rakendamine erinevateks kriisideks valmisoleku tagamiseks ja nendega toimetulekuks	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Vallavanem
Koostöö arendamine partnerorganisatsioonidega Eestis ja välismaal	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Vallavanem
Kaasamise kava väljatöötamine ja rakendamine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Vallavanem
Vallaelanike kaasamine ja neilt tagasiside saamine läbi küsitluste korraldamise	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Vallavanem
Tunnustamine ja tänuürituste korraldamine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Vallavanem
Koostöö kogukondadega – ümarlauad, arenguseminarid jt	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Vallavanem
Valla maine- ja turundusstrateegia ning -plaani väljatöötamine ja rakendamine, sh kampaaniate läbiviimine Tapa valda elama ja tööle asumiseks, vallameedia arendamine – ajalehe toimetuse loomine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Avalike suhete spetsialist
Investeeringud:						

Tapa valla arengukava 2023-2035 ja eelarvestrateegia 2023-2026

Kaasava eelarve protsessi jätkamine ja arendamine	20	20	20	20	Valla eelarve	Vallavanem
Energiasäästumeetmete rakendamine munitsipaalhoonetes	100	100	100	100	Valla eelarve, toetused	Abivallavanem, haldusosakond
Projektipõhised ja perspektiivsed tegevused ning investeeringud:						
<i>Tapa keskushoone ehitamine</i>	<i>Perspektiivne</i>				<i>Valla eelarve</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond</i>
<i>Tamsalu halduskeskuse hoone ruumide välja rentimine või perspektiivis hoone võõrandamine</i>	<i>Perspektiivne</i>				<i>Valla eelarve</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond</i>

Tabel 13. Tegevuskava 3. strateegilise eesmärgi täitmiseks.

KONKURENTSIVÕIMELINE HARIDUS JA ELUKESTEV ÕPE NING MITMEKESINE JA ELAMUSTEROHKE VABAAJA TEGEVUS						
Tegevused ja investeeringud	Maksumus (tuhat EUR)				Rahastusallikas	Vastutaja
	2023	2024	2025	2026		
Tegevused:						
Haridusasutuste võrgu arendamine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Haridusasutuste kvaliteedijuhtimise põhimõtete loomine ja rakendamine	Tegevuskulu	Tegevuskulu			Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Mittestatsionaarse õppe säilitamine gümnaasiumiõppes	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Riigikaitse õppekava väljatöötamine ja rakendamine üldhariduskoolides koostöös Kaitseministeeriumi ja HTM	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Haridusasutuste palgastrateegia koostamine	Tegevuskulu	Tegevuskulu			Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond

Tapa valla arengukava 2023-2035 ja eelarvestrateegia 2023-2026

Asutuste juhtide regulaarse ümarlaua ja teemakoolituste korraldamine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Koolitusvajaduste kaardistamine ja koolituste läbiviimine pedagoogilisele personalile, kultuuri- ja spordivaldkonna ning noorsootöötajatele	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Stipendiumide väljastamine pedagoogilisele personalile	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Valla, kooli ja kohaliku kogukonna koostöös leida võimalusi kooli ja lasteaia atraktiivsemaks muutmisele (sh külastades ka positiivseid eeskujusid teistes Eesti piirkondades)	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Huvi- ja spordiringide ning muusikakooli osavõttasude süsteemi korrastamine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Tapa ujulaga vabaajakeskuse kontsessioonilepingu sõlmimine	Tegevuskulu	Tegevuskulu			Valla eelarve	Vallavanem
Haridus-, kultuuri- ja spordi ning noorsootöövaldkonna töötajate motivatsioonisüsteemi loomine ja rakendamine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Selgema ülevaate süsteemi loomine valla noorsootöö võimalustest ning noortele info- ja nõustamisteenuse kättesaadavusest	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Ülevallalise noortevaldkonna tegevuskava koostamine ja rakendamine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond
Tapa valla noortekeskuse kui allasutuse loomine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Abivallavanem, haridus- ja sotsiaalosakond

Tapa valla arengukava 2023-2035 ja eelarvestrateegia 2023-2026

						sotsiaalosakond
Investeeringud:						
Tapa linna algkoolihoone konserveerimine	100				Valla eelarve	Abivallavanem, haldusosakond
Tapa uue lasteaia eelprojekti koostamine	30				Valla eelarve	Abivallavanem, haldusosakond
Tapa linna vabadussamba rajamine	120				Valla eelarve, toetused	Abivallavanem, haldusosakond
Jäned spordihoone soojustamine	250	250			Valla eelarve, toetused	Abivallavanem, haldusosakond
Tamsalu Säase linnaosa korvpalliväljak			30		Valla eelarve	Abivallavanem, haldusosakond
Tamsalu basseini lekke peatamine			40		Valla eelarve	Abivallavanem, haldusosakond
Tapa ujulaga vabaajakeskuse projekteerimine		150			Valla eelarve, toetused	Abivallavanem, haldusosakond
Statsionaarse katusega vabaõhulava 100 Tamme parki		200			Valla eelarve, toetused	Abivallavanem, haldusosakond
Tamsalu kultuurimaja pargi korrastamine			100		Valla eelarve, toetused	Abivallavanem, haldusosakond
Projektipõhised ja perspektiivsed tegevused ja investeeringud:						
<i>Tamsalu Gümnaasiumi juurde liikumisraja rajamine</i>	<i>Projektipõhine</i>				<i>Toetused</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond</i>
<i>Lehtse kooli väli-aatriumi muutmine kaasaegseks vaba aja veetmise kohaks ning kehalise tundide õppekavas sätestatud oskuste omandamiseks vajalike tingimuste loomine</i>	<i>Projektipõhine</i>				<i>Toetused, valla eelarve</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond</i>
<i>Uue kaasaegse lasteaia ehitamine Tapa linna</i>	<i>Projektipõhine</i>				<i>Toetused, valla eelarve</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond</i>
<i>Tamsalu noortekeskuse üle viimine avaramale pinnale, võimalusel</i>	<i>Perspektiivne</i>				<i>Valla eelarve</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond</i>

Tapa valla arengukava 2023-2035 ja eelarvestrateegia 2023-2026

<i>halduskeskuse hoones</i>			
<i>Tapa ujulaga vabaajakeskuse teenuse ostmine</i>	<i>Projektipõhine</i>	<i>Toetused, valla eelarve</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond</i>
<i>Tapa linnastaadioni projekteerimine ja ehitamine</i>	<i>Projektipõhine</i>	<i>Toetused, valla eelarve</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond</i>
<i>Avalike parkide rekonstrueerimine (Tapa Kooli tänava park, kirikupark, Jäneda mõisapark jt)</i>	<i>Projektipõhine</i>	<i>Toetused, valla eelarve</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond</i>
<i>100 Tamme pargi arendamine</i>	<i>Projektipõhine</i>	<i>Toetused</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond, külaseltsid</i>
<i>Tamsalu terviseradade arendamine</i>	<i>Projektipõhine</i>	<i>Toetused</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond</i>
<i>Vallaülese külaliikumise aktiveerimine, küladevaheliste spordivõistluste ja kultuuriürituste korraldamine</i>	<i>Projektipõhine</i>	<i>Toetused</i>	<i>Külaseltsid</i>
<i>Tapa vana algkoolihoone konserveerimine</i>	<i>Perspektiivne</i>	<i>Valla eelarve</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond</i>
<i>Kesk 2 Tamsalu hoone lammutus, rekonstrueerimine või müük</i>	<i>Perspektiivne</i>	<i>Valla eelarve</i>	<i>Abivallavanem, haldusosakond</i>

Tabel 14. Tegevuskava 4. strateegilise eesmärgi täitmiseks.

UUENDUSLIK JA MITMEKESINE ETTEVÕTLUS						
Tegevused ja investeeringud	Maksumus (tuhat EUR)				Rahastusallikas	Vastutaja
	2023	2024	2025	2026		
Tegevused:						
Ettevõtlusseminaride ja -koolituste korraldamine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Ettevõtlusspetsialist
Sidemete sisseseadmine ja hoidmine Kaubandus-Tööstuskoja ja teiste liitudega ning välisriikide saatkondade majandusatašeedega	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Ettevõtlusspetsialist

Tapa valla arengukava 2023-2035 ja eelarvestrateegia 2023-2026

Ettevõtjate ümarlaudade korraldamine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Ettevõtlusspetsialist
Ettevõtlikkusõppe ja ettevõtlusõppe arendamine õppeasutustes ja õpilasfirmade loomise soodustamine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Ettevõtlusspetsialist
Ettevõtluse arendamiseks kinnisvara võõrandamine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Ettevõtlusspetsialist
Tapa valla ettevõtluskeskkonna tutvustamine ning edulugude jagamine	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Ettevõtlusspetsialist
Tapa valla rattaringi kaardistamine ja tasuvusanalüüs, Bolt teenuste laienemine Tapale	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Ettevõtlusspetsialist
Osalemine ettevõtluse- ja turismialastes koostööprojektides	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Ettevõtlusspetsialist
Valla turismiobjektide/spordirajatiste korrastamine (järjepidev hooldusremont, ligipääsud, avalikud tualetid, viidad, infotahvlid, valgustus)	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Tegevuskulu	Valla eelarve	Ettevõtlusspetsialist
Investeeringud:						
Tapa raudteejaama hoone projekteerimine		30	100		Valla eelarve, toetused	Abivallavanem, haldusosakond
Projektipõhised ja perspektiivsed tegevused ja investeeringud:						
<i>Ettevõtlusalade infrastruktuuri arendamine</i>	<i>Projektipõhine</i>				<i>Toetused, valla eelarve</i>	<i>Ettevõtlusspetsialist</i>
<i>Porkuni järve supuskoha korrastamine</i>	<i>Projektipõhine</i>				<i>Toetused, valla eelarve</i>	<i>Ettevõtlusspetsialist</i>
<i>Kalijärve supuskoha kaasajastamine</i>	<i>Projektipõhine</i>				<i>Toetused, valla eelarve</i>	<i>Ettevõtlusspetsialist</i>
<i>Pakiautomaatide võrgustiku arendamine piirkonnakeskustes</i>	<i>Projektipõhine</i>				<i>Toetused, valla eelarve</i>	<i>Ettevõtlusspetsialist</i>
Tapa raudteejaama hoone ehitus	<i>Projektipõhine</i>				<i>Toetused, erainvesteeringud</i>	<i>Erasektor</i>

Tabel 15. Tegevuskava 5. strateegilise eesmärgi täitmiseks.

5. TAPA VALLA EELARVESTRAATEEGIA 2023-2026

5.1. EELARVESTRAATEEGIA EESMÄRGID

Tapa valla juhtimise lähtealuseks on 2022. aastal koostatud valla arengukava aastani 2035. Arengukava on alus vallaaelarve prioriteetide määramisel. Eelarve kaudu tagatakse valla arenguks vajalikud ressursid, finantspaindlikkus ning jätkusuutlik investeerimisvõime. Tapa valla arengukavas püstitatud eesmärkide ja vastavate tegevuste elluviimiseks on vajalik kindlustada valla tulubaasi stabiilsus ja jätkusuutlikkus ning finantsiline iseseisvus.

Valla eelarvestrateegia koostamise peaesmärgiks on kindlustada eelarvepoliitika pikemaajalise jätkusuutliku arengu tagamine ning iga-aastane tulude/kulude parem planeerimine.

Eelarvestrateegia annab rahalised orientiirid valla võimalustest arengukavas kavandatud tegevuste realiseerimiseks.

Eelarvestrateegia perioodi tegevuste planeerimisel on eesmärkideks seatud:

- Kulude optimeerimine (sh valla omandis oleva energiamahuka alakasutatud kinnisvara muutmine energiasäästlikuks, võõrandamine või lammutamine);
- Põhitegevuse tulemi kasv (võimalikult suurema põhitegevuse tulude-kulude ülejäägi saavutamine, sest see on eelduseks valla investeerimisvõimekuse säilimisele ja kasvule);
- Investeeringute püsivalt kõrge osakaal kogukuludest;
- Ulatuslik europrojektides osalemine struktuurifondide vahendite kaasamiseks;
- Võlakoormuse võimalikult madal tase.

Nimetatud eesmärkide poole pürgimisel tuleb arvestada reaalse ümbritseva majanduskeskkonnaga.

5.2. EELARVESTRAATEEGIA LÄHTEALUSED

- Omavalitsuste tegevust reguleerivad õigusaktid, sh Tapa valla poolt vastuvõetud kehtivad õigusaktid;
- Tapa valla arengukavad ja eelarvestrateegiad (2017 a. ja hiljem);
- Riigi eelarvestrateegia 2022-2025;
- 2022. aasta riigieelarve seadus ja seaduse seletuskiri;
- Stabiilsusprogramm 2022;
- Rahandusministeeriumi 2022. aasta suvine majandusprognoos;
- Strateegia "Eesti 2035";
- Eesti Panga majandusprognoosid ja –kommentaariid.

5.3. PROGNOOSI EELDUSED

5.3.1. Maailmamajanduse ülevaade

Maailmamajanduse väljavaated on pandeemiajärgse kiire taastumise järel sel aastal selgelt nõrgenenud. Venemaa-Ukraina sõjaga kaasnenud mõjud, Hiina karmid lockdown meetmed koos kinnisvarakriisi süvenemisega ning USA tarbijate nõrkus. Lisaks on inflatsioon ületanud kõiki ootusi, mis on kaasa toonud rahapoliitika karmistamise. Need tegurid põhjustavad

Tapa valla arengukava 2023-2035 ja eelarvestrateegia 2023-2026

maailmamajanduse kasvu aeglustumise sel aastal 3,1%ni, 2023. aastal 1,2%ni ning 2024. aastal 2,8%ni.

Kaubavahetuse piiramine Venemaalt pärit toormetele (sh energia, metallid, puit, klaas) ja muud sanktsioonid sunnivad ettevõtteid uusi ja enamjaolt kõrgema hinnaga tarnijaid leidma. Varasemate lepingute täitmiseks kehtestatud erandid Venemaa toorme impordiks on valdavalt läbi saanud, vaid nafta ja naftasaaduste vedude puhul kestavad need aasta lõpuni.

Mitmed kindlustunde indikaatorid viitavad euroala majandusaktiivsuse olulisele nõrgenemisele, mõjutatuna eksporditellimuste vähenemisest, gaasivarustuse riskidest ning üha kiirenevast inflatsioonist. Aasta kokkuvõttes ulatub inflatsioon euroalal sellel aastal 7,8%ni, aeglustudes 2023. aastal 4,2%ni.

Pärast möödunud aastast taastumist pidurdub välisnõudluse kasv, mis tähendab ühtlasi Eesti tööstusettevõtetele ahtamaid ekspordi kasvutamise võimalusi.

Dollari kasutamine turvavaluutana ebakindlatel aegadel, USA keskpanga poolne jõulisem baasintresside tõstmine, lisaks Venemaa-Ukraina sõjaga kaasnenud negatiivsed mõjud euroala majandusele on põhjustanud euro nõrgenemise aastaga 16% võrra.

Inflatsioon on globaalses plaanis osutunud üle ootuste kiireks ning see tähendab riikide keskpankade jõulisemat sekkumist majandusse baasintresside tõstmise kaudu.

Venemaa sõjaline kallaletung Ukrainale ja sellele järgnenud lääneriikide sanktsioonipaketid Venemaale on kaasa toonud energia hindade kiire tõusu.

	2011-2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
SKP reaalkasv	3,7	-0,6	8,0	1,0	0,5	3,0	2,5	2,0
SKP püsivhindades (mld eurot)		24,1	26,0	26,3	26,4	27,2	27,9	28,5
SKP nominaalkasv	7,3	-1,1	14,5	16,0	5,8	4,6	4,4	4,2
Tarbijahinnaindeks	2,3	-0,4	4,6	19,5	6,7	1,0	1,5	1,9
Tööhõive (tuh inimest)	637,6	653,8	650,5	669,2	672,4	673,7	674,4	674,1
Tööhõive kasv	1,8	-2,2	-0,5	2,9	0,5	0,2	0,1	0,0
Tööhõive kasv sõjapõgeniketa	1,8	-2,2	-0,5	2,2	-0,3	0,0	0,0	-0,2
Tööpuuduse määr	7,4	6,9	6,2	6,0	6,4	6,1	6,0	6,0
Töötus (%)*		6,9	6,2	6,5	8,6	7,5		
Tööpuuduse määr sõjapõgeniketa	7,4	6,9	6,2	5,6	5,8	5,7	5,6	5,6
Töäjõu tootlikkuse kasv (hõivatute arvu järgi)	1,8	1,7	8,6	-1,8	0,1	2,8	2,4	2,1
Keskmise palga reaalkasv	4,3	3,4	2,1	-7,1	0,7	3,9	3,0	2,6
Keskmine palk (eurot)		1 448	1 548	1 718	1 845	1 936	2 026	2 117
Keskmine brutopalk (eur)*		1 448	1547	1705	1883	1998		

Keskmise palga nominaalkasv	6,6	2,9	6,8	11,0	7,4	5,0	4,6	4,5
--------------------------------	-----	-----	-----	------	-----	-----	-----	-----

Tabel 16. Eesti majandusprognosis.

Allikas: Eesti Pank – Majandusprognosis 20.09.2022.

Energiahindade prognoosimisel on Rahandusministeerium aluseks võtnud energiakandjate tulevikutehingud. Selle kohaselt on 2022. aasta keskmisena arvestatud 103,7 USD ja 2023. aastal 88,1 USD nafta hinnaga. TTF gaasi hinnaks aastatel 2022 - 2023 vastavalt 143,5 €/MWh ja 149,5 €/MWh. Nordpool elektri hind Eesti piirkonnas aastatel 2022-2023 vastavalt 234,0 €/MWh ja 244,6 €/MWh.

5.3.2. Eesti majanduskeskkond

Eesti majandus oli 2022. aasta esimeses kvartalis heas seisus. Juuni andmetel on siiski juba märgata ka reaalse majandustegevuse aeglustumist: näiteks pöördusid jaekaubanduse ja töötleva tööstuse toodangu mahud väikesesse langusesse.

2022. aastaks prognoosib Rahandusministeerium SKP kasvuks tagasihoidlikku 1% ning 2023. aastaks 0,5% (tabel 16). Kasv kiireneb 2024. aastal, kuid reaalse SKP tase jääb madalamaks, võrreldes sõjaeelselt prognoosituga. Seejuures on SKP nominaalne maht kiire hinnatõusu tõttu varem prognoositust oluliselt suurem.

Kasvu panustab prognoosiperioodi aastatel enim teenuste sektor.

Jaekaubanduse kindlustunne ei ole seni oluliselt halvenenud. Jaekaubanduse väljavaadet mõjutab negatiivselt majapidamiste ostujõu langus seoses kiire inflatsiooniga. Majutus- ja toitlustustegevuse müük on viimastel kvartalitel jõudsalt kasvanud, aga see jääb siiski koroonaeelsele ajale alla.

Lähiettevaates on majutus- ja toitlustussektori peamiseks väljakutseteks kiirest inflatsioonist tulenev majapidamiste ostujõu langus, ebakindel epidemioloogiline olukord, aga ka tööjõu puudus.

Alates märtsist on maismaaveonduse ettevõtete kindlustunne oluliselt langenud. Maismaaveonduse tegevusala näeb praegu tööjõu puudust tegevust kõige enam piirava tegurina.

Kinnisvarasektor on viimastel aastatel olnud üsna aktiivne. Viimastel kvartalitel on turule tulnud küll vähem uut eluasemekinnisvara. Kuna nõudlus eluasemeturul on olnud suur, siis on eluasemehindade kasv kiirenenud, ulatudes 2022. aasta esimeses kvartalis aasta võrdluses 21%ni. Ettevaates on oodata eluasemeturu rahunemist: mõnevõrra väheneb nii nõudlus kui ka pakkumine.

Töötlevat tööstust mõjutab ettevaates oluliselt sisendihindade tõus ning ekspordinõudluse areng. Tööstussektori tootmisvõimsuste rakendatuse hinnanguline tase oli 2022. aasta kolmanda kvartali alguses ligikaudu viimaste aastate keskmisel tasemel. Samas on tööstussektori kindlustunne halvenenud ja hõiveootused alanenud. Kokkuvõttes prognoosib ministeerium tööstussektori lisandväärtuse väikest kahanemist 2022. aastal ja 2023. aastal ning mõõdukat kasvu prognoosiperioodi järgmistel aastatel.

Ehitussektori edasist arengut kujundavad sisendihindade kasv, tööjõu nappus ning kindlustunde halvenemine. Osa ehitusprojekte lükatakse ebakindlates oludes, ehituse sisendihindade kiire

kasvu ja tööjõu nappuse tõttu tõenäoliselt edasi. Kokkuvõttes prognoosib ministerium ehitussektori loodud lisandväärtuse väikest kahanemist 2022. aastal, seisakut 2023. aastal ning mõõdukat kasvu pärast seda.

5.3.3. Sisenõudlus

Viirusekriisi aastatel tugevana püsinud sisenõudlus pöördub 2022. aastal langusesse ega kasva ka järgmisel aastal. Selle põhjuseks on elanike reaalsissetulekute järsk langus sellel aastal ja tagasihoidlik kasv järgmisel. Investeeringuid pärsib samuti ülikiire hinnatõus, mis sunnib nii riiki kui ka ettevõtteid plaanitud investeeringuid edasi lükkama. Pika tasuvusajaga erasektori investeeringuid ei soosi ka ärev geopoliitiline olukord. Eluasemeinvesteeringud peaksid siiski 2022. aasta jooksul pöörduma selgele kasvule, kuna huvi elukondliku kinnisvara vastu on endiselt suur. Jätkuvalt kallinev kinnisvara on atraktiivne investeerimisvõimalus kiire inflatsiooni tingimustes, mille taustal on senised ja oodatavad intressitõusud ilmselt tagasihoidliku mõjuga.

Eratarbimise kasvutempo on kõikunud viimasel paaril aastal oluliselt. Elanike kindlustunne ja tarbimisvõimalused said olulise tagasilöögi 2020. aasta kevadel, kuid juba aasta hiljem tarbimispiirangud leevenesid ja eratarbimine taastus jõuliselt.

Eelmisest sügisest alates hakkas tarbimiskulutuste kasvu ja sedakaudu käibemaksu laekumist toetama ka sundkulutuste kiirenev hinnatõus.

Alates 2021. aasta kolmandast kvartalist on elanike tarbimiskulutused kasvanud kiiremini kui sissetulekud, et säilitada reaalset elatustaset. 2022. aasta teises pooles pöördub eratarbimine ilmselt langusesse, kuna suurel osal elanikkonnast ei ole piisavalt sääste, et pikemat aega 20%se hinnatõusuga sammu pidada. Eratarbimine peaks pöörduma taas kasvule 2023. aasta keskel, kui inflatsioonitempo taandub palgakasvust aeglasemaks ja toimub jõuline pensionitõus.

5.3.4. Tööturg

Tööturg on pärast koroonakriisi taastunud, mis on väljendunud nii hõivatute arvu suurenemises kui ka mõõdukalt kiire palgakasvu jätkumises. Vaatamata koroonaga seotud tegevuspiirangute leevenemisele on majutuse ja toitlustuse hõive ligi kümnendiku võrra madalam kriisieelsest tasemest.

Suvekuudel on tööpuudus kasvanud, viidates sõjaga kaasnevale negatiivsele mõjule. Augusti keskpaigas oli registreeritud tööpuudus 7,4%, mis on juuni algusest suurenenud ligikaudu 0,5 protsendipunkti ehk 3200 inimese võrra.

Töötukassas on hetkel töötuna arvel ca 5000 inimest ning üle 7000 on praeguseks leidnud endale töö kas Töötukassa kaudu või iseseisvalt.

Käesoleva aasta kokkuvõttes on oodata hõivatute arvu 3% kasvu ning töötuse püsimumist 6% juures. Järgmisel aastal võib hõive kasv aeglustuda 0,5%ni ning idasuunaliste kaubanduspiirangute ja majanduskasvu aeglustumise tulemusena suureneb tööpuudus mõõdukalt ehk 6,4%ni.

Kiire inflatsiooni tingimustes palga ostujõud langeb. Käesoleva aasta esimeses pooles püsis palgakasv veidi alla 10%, kuid palgasurved suurenevad kasvanud inflatsiooniootuste tõttu. Agregeeritult ehk kogu majanduse tasemel on ettevõtted seni suutnud sisendhindade kallinemise edasi kanda lõpphindadesse, mistõttu vähemalt lühiajaliselt on neil olnud võimalusi kõrgema töötasu maksmiseks. Seetõttu võib palgakasv käesoleva aasta teises pooles kiireneeda ning aasta kokkuvõttes ulatuda 11%ni.

Majandusaktiivsuse vähenemisele vaatamata püsib palgakasv suhteliselt kiire ka järgmisel aastal, kuid alanenud kindlustunne võib palgatõusuootusi kärpida. Prognoosi kohaselt stabiliseerub palgakasv 5% juures alates 2024. aastast. Keskmise palga ostujõud langeb käesoleval aastal ligikaudu 7% ning jõuab 2021. aasta tasemele tagasi alles 2025. aastaks.

Eesti Panga hinnangul (majandusprognoos 20.09.2022) jääb palgakasv sel ja järgmisel aastal tugevaks hoolimata sellest, et tööturg mõnevõrra jahtub, sest töökätest on endiselt puudus ja tõusevad nii alampalk kui ka hinnad. Sel ja järgmisel aastal suureneb keskmine brutokuupalk väga kiiresti, enam kui 10%, kuid reaalsalga ostujõud taastub 2021. aasta tasemel alles 2024. aasta lõpuks. Tööpuudus jääb tänava eeldatavasti 6,5% tasemele ja peaks tuleval aastal tõusma 8,6%le. Prognoos eeldab, et arvestatava osa tööpuuduse kasvust annab tööd otsivate Ukraina sõjapõgenike lisandumine tööturu statistikasse.

5.3.5. Hinnad

Alates kevadest on tarbijahindade tõus oluliselt kiirenenud nii Eestis kui ka mujal Euroopas. Nüüdseks on juba pooltel euroala riikidel inflatsioon kahekohaline ning kõrgeim on see Baltikumis, ületades suvekuudel 20% taset.

Sõjategevus ning sellele järgnenud sanktsioonid tõid kaasa toorainete ja energia kiire kallinemise välisturgudel ning süvendasid tarneprobleeme. See on avaldunud ettevõtete sisendhindade märkimisväärses tõususes ning on seetõttu erinevate kaupade ja teenuste hindadesse kandunud. Lisaks on tugev nõudlus ja koroonapiirangute lõpetamisega kaasnenud turismi ja vaba aja teenuste taastumine kergitanud tuntavalt teenuste hindu. Hindade tõusu veab Eestis energia kiire kallinemine, sealjuures on elekter ja gaas kallinenud konkurentsilt enim. Kui euroalas ulatus elektrit, gaasi, mootorikütuseid ja toasooja kajastav energia hinnatõus juunis 42%ni, siis Eestis 88%ni ehk oli pea kaks korda kiirem.

Soodsate juhitavate elektritootmise võimsuste vähesuse tõttu kujundavad gaasielektijaamad elektri hinda, mille tulevikutehingute hinnad on algavaks küttehooajaks ronimas üha kõrgemale. Soome-Baltikumi piirkonna elektridefitsiidi tulemusena, kus oma osa on ka Vene elektri impordi piiramisel, kujuneb elektri börsihind pea kaks korda kõrgemaks võrreldes eelmise aasta detsembrikuu tipuga. Arvestades, et elektrihinnaindeks tarbijakorvis sõltub suures osas börsihinnast ning et gaasi kõrged hulgihinnad avalduvad kodutarbijate arvetel sügisel, jääb inflatsiooni kõrgtase aasta teise poole. Energiahinnad tõusevad augusti alguses fikseeritud futuuride kohaselt sel aastal 74%. Energiahindade tipp jääb 2023. aasta algusesse ning alates kevadest, kütteperioodi lõppedes, peaksid energiakandjad odavnema hakkama. 2023. aasta kokkuvõttes tähendab see siiski 10%st energia kallinemist.

Toiduhinnad on sel aastal kiirelt tõusnud (aastaga ligi 20%) nii toidutoorme kui teiste sisendite hooga kallinemise tõttu.

Tööstuskaupu ja teenuseid kajastav baasinflatsioon on kiirenenud 11%ni, hinnatõus on muutunud laiapõhjaliseks nii nõudlus- kui ka pakkumispoolsete tegurite tõttu.

Euroopa Keskpang tõstab intressimäärasid ja see hakkab pidurdama inflatsiooni. Euroopa Keskpanga nõukogu on tõstnud hinnakasvu aeglustamiseks euroalal rahapoliitilisi intressimäärasid ja praeguse hinnangu järgi kavatseb neid tulevikus veelgi tõsta. Selle tulemusena tõusev EURIBOR kergitab laenuhinda ka Eesti kodumajapidamistele ja ettevõtetele, jahutades majandust ning pidurdades ennekõike tööstuskaupade ja teenuste hinnakasvu. Samas tuleb arvestada, et intressimäärade tõusu mõju jõuab hindadesse täies ulatuses alles umbes aasta jooksul. Lisaks ei sõltu hinnakasvu kontrolli alla saamine üksnes rahapoliitikast. Suur osa kiirest hinnakasvust nii Eestis kui ka euroalal tervikuna tuleb pakkumispoolsetest probleemidest, eelkõige kordades kallimaks läinud energiast.

Kokkuvõtvalt, võttes arvesse energiahindade futuure ja majandusaktiivsuse nõrgenemisest tulenevat oodatavat hinnasurve leevenemise mõju (tööstuskaupade ja teenuste hinnatõusu pidurdumist), tõusevad tarbijahinnad sel aastal 19,5%. 2023. aasta kevadel peaksid energiahinnad tulevikutehingute kohaselt langusesse pöörduma, lisaks hakkab inflatsiooni pidurdama kõrge võrdlusbaas.

5.4. PÕHITEGEVUSE PROGNOOS

5.4.1. Tulud

Valla tulubaas sõltub ümbritsevast majanduskeskkonnast ning riigi eelarve- ja regionaalpoliitikast. Eesti kohalike omavalitsuste finantsautonoomia on suhteliselt väike. Enamus tuludest otsustatakse keskkvalitsuse tasandil erinevate rahastamismudelite kaudu.

Kõige otsesemat mõju tulubaasile omavad valla elanike arv (valla eelarvesse laekub **maksumaksjate** tulu, kelle Maksu- ja Tolliameti peetavasse maksukohustuslaste registrisse kantud elukoht on 1. jaanuari seisuga Tapa vald) ja tööturul toimuvad muutused.

Tulenevalt kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seadusest (*KOFS*) käsitletakse eelarve **põhitegevuse tuludena** maksutulused, tulusid kaupade ja teenuste müügist, saadavaid toetusi ja muid tegevustulusid.

Kõige olulisem valla tuluallikas on **üksikisiku tulumaks**, mille laekumine moodustab enam kui 95% maksutuludest (96,6% 2021.a.) ja ligi 50% (49,2% 2021.a.) põhitegevuse tuludest.

Perioodil 2018-2021 on **maksumaksjate arv** püsinud suhteliselt stabiilsena vähenemine 0,6%. Samas võib esimese poolaasta ja viimase kolme kuu tulemuste alusel 2022 lõpuks ennustada maksumaksjate arv kasvu üle 4950. Perioodil 2018-2021 on inimeste sissetulekute ja tulumaksu laekumise kasv olnud üle 6% aastas.

Tapa vald	2021 täitmine	2022 eeldatav täitmine	2023 eelarve	2024 eelarve	2025 eelarve	2026 eelarve
Põhitegevuse tulud kokku	16 853 022	17 666 479	18 334 408	18 990 408	19 692 408	20 443 408
Maksutulud	8 575 576	8 996 000	9 666 000	10 322 000	11 024 000	11 775 000
sh tulumaks	8 287 902	8 700 000	9 370 000	10 026 000	10 728 000	11 479 000

Tapa valla arengukava 2023-2035 ja eelarvestrateegia 2023-2026

sh maamaks	287 439	295 000	295 000	295 000	295 000	295 000
sh muud maksutulud	236	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
Tulud kaupade ja teenuste müügist	945 583	1 061 169	1 200 000	1 200 000	1 200 000	1 200 000
Saadavad toetused tegevuskuludeks	7 205 663	7 534 678	7 373 408	7 373 408	7 373 408	7 373 408
sh tasandusfond	1 891 528	1 933 180	1 934 000	1 934 000	1 934 000	1 934 000
sh toetusfond	4 909 271	4 989 408	4 989 408	4 989 408	4 989 408	4 989 408
sh muud saadud toetused tegevuskuludeks	404 864	612 090	450 000	450 000	450 000	450 000
Muud tegevustulud	126 200	74 632	95 000	95 000	95 000	95 000
<i>Tulumaksu laekumise muutus %</i>	-	4,97%	7,70%	7,00%	7,00%	7,00%
<i>Põhitegevuse tulude muutus %</i>	-	4,83%	3,78%	3,58%	3,70%	3,81%

Tabel 17. Põhitegevuse tulud.

Põhitegevuse tulude prognoosi eeldused eelarvestrateegia perioodil 2023–2026:

- Tapa valla elanike ja maksumaksjate arv oluliselt ei muutu, brutosissetulek jätkab tõusu, tulumaksu laekumise kasv on üle 7% aastas;
- füüsilise isiku tulumaksu eraldise määr kohalikule omavalitsusele on 11,96%;
- maamaksu laekumine ei muutu, kehtima jäävad hetke maksumäärad. Maa 2022.aasta korralise hindamise tulemused võetakse kasutusele alates 1. jaanuarist 2024;
- uusi kohalikke makse ei kehtestata;
- kaupade ja teenuste müügitulu (Tapa Vallavalitsuse ja tema hallatavate asutuste laekumised: sotsiaalasutuste ja haridusasutuste majandustegevus, haridusteenuse osutamine teistele omavalitsustele, vallale kuuluvate ruumide üüri- ja renditulud, kultuuri- ja spordiasutuste majandustegevus jt) kasv ületab 2022. aasta taset;
- riigieelarvelised eraldised - tasandusfond ja toetusfond on 2022. aasta eelarve tasemel;
- muud saadavad sihtotstarbelised toetused tegevuskuludeks (erinevate riigiasutuste sihtotstarbelised toetused ja projektipõhised toetused rahastamise meetmetest) on kavandatud 75%lises mahus 2022. aasta eraldistest ;
- muud tegevustulud (sh vee-erikasutustasu, saastetasu, saadud trahvid jt) on planeeritud 2022. aasta mahus.

Prognoosi kohaselt põhitegevuse tulud suurenevad 2026. aastaks 15,7% võrra 20,4 miljoni euroni.

5.4.2. Kulud

Eelarvestrateegia perioodil on tegevuskulude kavandamisel lähtutud eelkõige seadusejärgsete avalike teenuste osutamiseks vajalike kulude katmisega.

Põhitegevuse kuludena käsitletakse eelarvestrateegias tulenevalt KOFS-i regulatsioonist antavaid toetusi ja muid tegevuskulusid sh personalikulud, majandamiskulud ja muud kulud.

Põhitegevuse kulude samal tasemel hoidmiseks ulatusliku kaupade/teenuste sh energia hinnatõusu tingimustes tuleb rakendada kõik valla hallatavate asutuste ühise ökonoomsema

Tapa valla arengukava 2023-2035 ja eelarvestrateegia 2023-2026

majandamise võimalused sh alaeelarvete sisemiste ressursside kasutamine, valla varaga seotud kulude alandamine, energiasäästu meetmete rakendamine, mittevajaliku vara võõrandamine jt.

Tapa vald	2021 täitmine	2022 eeldatav täitmine	2023 eelarve	2024 eelarve	2025 eelarve	2026 eelarve
Põhitegevuse kulud kokku	16 054 070	17 233 911	17 752 672	17 910 452	18 310 462	18 484 967
Antavad toetused tegevuskuludeks	745 170	904 361	705 000	705 000	705 000	705 000
Muud tegevuskulud	15 308 901	16 329 550	17 047 672	17 205 452	17 605 462	17 779 967
sh personalikulud	9 768 779	10 894 056	11 445 000	11 560 500	11 907 000	12 027 750
sh majandamiskulud	5 532 369	5 360 356	5 511 000	5 550 000	5 600 000	5 650 000
sh alates 2012 sõlmitud katkestamatud kasutusrendimaksud						
sh muud kulud	7 752	75 138	91 672	94 952	98 462	102 217
Personalikulude muutus%	-	11,52%	5,06%	1,01%	3,00%	1,01%
Majandamiskulude muutus%	-	-3,11%	2,81%	0,71%	0,90%	0,89%
Põhitegevuse kulude muutus%	-	7,35%	3,01%	0,89%	2,23%	0,95%

Tabel 18. Põhitegevuse kulud.

Põhitegevuse kulud on prognoositud järgmistel eeldustel:

- antavad toetused planeeritakse strateegiaperioodil samas suurusjärgus kui 2022. aastal;
- personalikulud jäävad prognoosiperioodil, 2022. aasta 11,5% tõusu järel, tagasihoidlikumale tasemele: kulud personalile 2023. aastal tõusevad 5,1%, suurenevad edasi 1% võrra 2024. ja 2026. aastal ja 3% võrra 2025. aastal;
- majandamiskulude suurenemine on planeeritud minimaalsena, keskmiselt üle 1% aastas;
- muudes kuludes on kajastatud reservfond ettenägematute väljaminekute tegemiseks (vähemalt 0,5% valla iga-aastase põhitegevuse tulude eelarve kogusummast).

Põhitegevuse kulud suurenevad 2026. aastaks 7,3% võrra u 18,5 miljoni euroni.

5.4.3. Tulem

Põhitegevuse tulem on põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude vahe, mille väärtus aruandeaasta lõpu seisuga peab olema null või positiivne.

Eelarvestrateegia perioodil ületab tulud kasv igal aastal kulude kasvu ja tulemi suhe tuludesse kasvab 2026. aastaks 9,58%ni, kuid põhitegevuse tulemi kasv on saavutatav vaid ökonoomsema majandamisega.

Tapa vald	2021 täitmine	2022 eeldatav täitmine	2023 eelarve	2024 eelarve	2025 eelarve	2026 eelarve
Põhitegevuse tulud kokku	16 853 022	17 666 479	18 334 408	18 990 408	19 692 408	20 443 408
Põhitegevuse kulud kokku	16 054 070	17 233 911	17 752 672	17 910 452	18 310 462	18 484 967
Põhitegevuse tulem	798 951	432 568	581 736	1 079 956	1 381 946	1 958 441
Põhitegevuse tulude muutus %	-	4,83%	3,78%	3,58%	3,70%	3,81%

Tapa valla arengukava 2023-2035 ja eelarvestrateegia 2023-2026

Põhitegevuse kulude muutus%	-	7,35%	3,01%	0,89%	2,23%	0,95%
Omafinantseerimise võimekuse näitaja	-	1,03	1,03	1,06	1,08	1,11
Tulemi suhe tuludesse%	-	2,45%	3,17%	5,69%	7,02%	9,58%

Tabel 19. Põhitegevuse tulem.

Strateegia üheks eesmärgiks on põhitegevuse tulude-kulude ülejäägi saavutamine võimalikult suurel määral, sest see on eelduseks valla investeerimisvõimekuse säilimisele ja kasvule.

5.5. INVESTEERIMISTEGEVUS

5.5.1. Investeerimistegevuse tulud ja kulud

Investeerimistegevuse eelarve koosneb investeerimistegevuse tuludest ja kuludest. **Tuludeks** on põhivara müük, saadavad toetused põhivara soetuseks, osaluste ning muude aktsiate müük ja finantstulud. **Kuludeks** on põhivara soetus, põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine, osaluste ning muude aktsiate soetus, antavad laenud ja finantskulud.

Eelarvestrateegias esitatud investeerimisobjektide maksumused on hinnangulised, mis sõltuvad ehitusturu olukorrast ja tulevikus aset leidvatest muutustest ning võimalustest investeringuteks kaasata struktuurifondide/toetuste vahendeid.

Investeringute finantseerimiseks on kolm allikat: omavahendid, laenud ning toetused.

Strateegia vaates eelistatakse nn vältimatuid investeringuid (elukeskkonna, tervise, liikuvuse jt inimeste eluliste vajadustega seotud investeringud), Euroopa Liidu ja siseriiklike toetuste abil tehtavaid investeringuid ning investeringuid, mis võimaldavad kokkuhoidu.

Valla reaalsed võimalused (põhitegevuse tulem, rahalised reservid) on oluliselt väiksemad kui vajalike investeringute maht. Seetõttu on strateegiaperioodil kavandatud investeringute kulude osaline katmine laenuga ja toetuste taotlemine.

Tapa vald	2021 täitmine	2022 eeldatav täitmine	2023 eelarve	2024 eelarve	2025 eelarve	2026 eelarve
Investeerimistegevus kokku	-2 786 297	-1 952 977	-1 306 635	-1 437 198	-1 500 109	-1 728 846
Põhivara müük (+)	122 440	50 000	300 000	300 000	300 000	300 000
Põhivara soetus (-)	-4 157 649	-2 703 094	-1 960 000	-2 335 000	-2 460 000	-2 395 000
<i>sh projektide omaosalus</i>	-2 835 642	-1 488 424	-1 450 000	-1 525 000	-1 580 000	-1 795 000
Põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine (+)	1 322 007	844 451	510 000	810 000	880 000	600 000
Põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine (-)	-58 610	-90 734	-90 000	-90 000	-90 000	-90 000
Osaluste ning muude aktsiate ja osade müük (+)	0	0				
Osaluste ning muude aktsiate ja osade soetus (-)	0	0				
Tagasilaekuvad laenud (+)	72 900	72 900	72 900	0	0	0
Antavad laenud (-)	0	0	0	0	0	0
Finantstulud (+)	1 483	1 500	1 500	1 500	1 500	1 500
Finantskulud (-)	-88 868	-128 000	-141 035	-123 698	-131 609	-145 346

Tabel 20. Investeerimistegevus.

Strateegiaperioodi 2023-2026 infrastruktuuri põhivara soetus kokku on 9,15 miljonit eurot.

Investeeringustegevuses on kajastatud toetused eeldatavalt, kuna nende saamine ja suurus ei ole veel lõplikult selge.

Vallavara müük sõltub välistest teguritest (kinnisvara turu käitumine, majanduskeskkond), mida Tapa vald otseselt mõjutada ei saa.

Eelarvestrateegia perioodil 2023–2026 kavandatud valla teenuste osutamiseks mittevajaliku vara müük (kinnisvara) kokku on summas 1,2 miljonit eurot.

Finantstuludeks on deposiitide intressitulu ja **finantskuluks** on pangalaenu intressikulu.

5.5.2. Investeeringisobjektid

Investeeringuobjektid* (alati "+" märgiga)	2021 täitmine	2022 eeldatav täitmine	2023 eelarve	2024 eelarve	2025 eelarve	2026 eelarve
01 Üldised valitsussektori teenused	-2	0	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	57 360	0	0	0	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	-57 362	0	0	0	0	0
02 Riigikaitse	0	0	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	0	0	0	0	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	0	0	0	0	0	0
03 Avalik kord ja julgeolek	0	37 303	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	0	29 842	0	0	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	0	7 461	0	0	0	0
04 Majandus	1 885 352	1 410 497	1 390 000	1 650 000	2 220 000	2 320 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	933 627	599 209	410 000	560 000	830 000	600 000
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	951 725	811 288	980 000	1 090 000	1 390 000	1 720 000
05 Keskkonnakaitse	573 893	0	80 000	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	0	0	0	0	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	573 893	0	80 000	0	0	0
06 Elamu- ja kommunaalmajandus	264 093	958 510	40 000	40 000	20 000	20 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	126 635	578 204	0	0	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	137 458	380 306	40 000	40 000	20 000	20 000
07 Tervishoid	35 942	42 793	40 000	45 000	50 000	55 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	0	0	0	0	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	35 942	42 793	40 000	45 000	50 000	55 000
08 Vaba-aeg, kultuur ja religioon	335 481	271 568	250 000	600 000	170 000	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	31 749	99 992	100 000	250 000	50 000	0

Tapa valla arengukava 2023-2035 ja eelarvestrateegia 2023-2026

<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	303 732	171 576	150 000	350 000	120 000	0
09 Haridus	1 076 814	75 000	160 000	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	172 735	0	0	0	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	904 079	75 000	160 000	0	0	0
10 Sotsiaalne kaitse	44 685	0	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	0	0	0	0	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	44 685	0	0	0	0	0
KÕIK KOKKU	4 216 259	2 795 671	1 960 000	2 335 000	2 460 000	2 395 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	1 322 107	1 307 247	510 000	810 000	880 000	600 000
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	2 894 152	1 488 424	1 450 000	1 525 000	1 580 000	1 795 000

Tabel 21. Investeeringuobjektid valdkonniti.

Suuremad investeeringud nimeliselt	2022 eeldatav täitmine	2023 eelarve	2024 eelarve	2025 eelarve	2026 eelarve
03 Päästeteenused					
Generaatorid	37 303	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	29 842	0	0	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	7 461	0	0	0	0
04 Teehoiukava elluviimine	600 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	100 000	250 000	250 000	250 000	250 000
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	500 000	750 000	750 000	750 000	750 000
04 Läpi-Ojaküla tee	499 209	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	499 209	0	0	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	0	0	0	0	0
04 Uudeküla-Porkuni kergliiklustee eelprojekt	28 356	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	0	0	0	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	28 356	0	0	0	0
04 Uudeküla-Porkuni ja Jäned kergteed	0	0	0	0	1 200 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	0	0	0	0	300 000
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	0	0	0	0	900 000
04 Jäned kergtee eelprojekt	15 756	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	0	0	0	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	15 756	0	0	0	0
04 Kaasav eelarve	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	0	0	0	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000
04 Tapa keskväljaku rekonstrueerimine	67 176	0	0	0	0

Tapa valla arengukava 2023-2035 ja eelarvestrateegia 2023-2026

<i>sh toetuse arvelt</i>	0	0	0	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	67 176	0	0	0	0
04 Tapa keskväljaku ja Pika tänava ehitus	0	0	500 000	1 000 000	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	0	0	250 000	500 000	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	0	0	250 000	500 000	0
04 Tapa linna vabadussamba rajamine	20 000	120 000	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	0	60 000	0	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	20 000	60 000	0	0	0
04 Porkuni piirkonna arendamine	70 000	150 000	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	0	50 000	0	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	70 000	100 000	0	0	0
04 Energiasäästumeetmete rakendamine munitsipaalhoonetes	50 000	100 000	100 000	100 000	100 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	0	50 000	50 000	50 000	50 000
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000
04 Maa soetus Paide mnt 51	40 000	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	0	0	0	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	40 000	0	0	0	0
04 Tapa vaksalihoone projekteerimine	0	0	30 000	100 000	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	0	0	10 000	30 000	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	0	0	20 000	70 000	0
05 Tamsalu Jäätmejaam	0	80 000	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	0	0	0	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	0	80 000	0	0	0
06 Tänavavalgustuse rekonstrueerimine Tapa, Tamsalu	863 129	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	558 204	0	0	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	304 925	0	0	0	0
06 Jänededa lossi ruumide rekonstrueerimine	12 900	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	0	0	0	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	12 900	0	0	0	0
06 Tapa Vallahoidus	14 990	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	0	0	0	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	14 990	0	0	0	0
06 Tapa valla elamukruntide arendamine	20 000	20 000	20 000	0	0

Tapa valla arengukava 2023-2035 ja eelarvestrateegia 2023-2026

<i>sh toetuse arvelt konto 3502</i>	0	0	0	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus) konto 4502</i>	20 000	20 000	20 000	0	0
06 Hajaasustuse programm	40 000	20 000	20 000	20 000	20 000
<i>sh toetuse arvelt konto 3502</i>	20 000				
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus) konto 4502</i>	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000
06 Jäned lossi ruumide rektoetus MTÜ-le	7 491	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt konto 3502</i>	0	0	0	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus) konto 4502</i>	7 491	0	0	0	0
07 Rakvere Haiglale investeerimistoetus	42 793	40 000	45 000	50 000	55 000
<i>sh toetuse arvelt konto 3502</i>	0	0	0	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus) konto 4502</i>	42 793	40 000	45 000	50 000	55 000
08 Vajangu spordiväljak	121 568	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	49 992	0	0	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	71 576	0	0	0	0
08 Jäned spordihoone soojustamine	0	250 000	250 000	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	0	100 000	100 000	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	0	150 000	150 000	0	0
08 Tamsalu Sääse linnaosa korvpalliväljak	0	0	0	30 000	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	0	0	0	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	0	0	0	30 000	0
08 Tamsalu Kultuurimaja katus	150 000	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	50 000	0	0	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	100 000	0	0	0	0
08 Tamsalu basseini lekke peatamine	0	0	0	40 000	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	0	0	0	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	0	0	0	40 000	0
08 Ujula projekteerimine	0	0	150 000	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	0	0	50 000	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	0	0	100 000	0	0
08 Statsionaarse katusega vabaõhulava Tamme parki	0	0	200 000	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	0	0	100 000	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	0	0	100 000	0	0
08 Tamsalu kultuurimaja pargi korrastamine	0	0	0	100 000	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	0	0	0	50 000	0
<i>sh muude vahendite arvelt</i>	0	0	0	50 000	0

Tapa valla arengukava 2023-2035 ja eelarvestrateegia 2023-2026

(omaosalus)					
09 Pisipõnn lasteaed	20 000	0	0	0	0
sh toetuse arvelt	0	0	0	0	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	20 000	0	0	0	0
09 Tapa Keelekümbluskooli ja Tamsalu Gümnaasiumi köökide kapitaalremont ja seadmed ning transpordivahend	30 000	0	0	0	0
sh toetuse arvelt	0	0	0	0	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	30 000	0	0	0	0
09 Tamsalu Gümnaasiumi WC ja tööõpetuse klass	25 000	0	0	0	0
sh toetuse arvelt	0	0	0	0	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	25 000	0	0	0	0
09 Tapa linna algkoolihoone	0	100 000	0	0	0
sh toetuse arvelt	0	0	0	0	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	0	100 000	0	0	0
09 Tapa uue lasteaia eelprojekti koostamine	0	30 000	0	0	0
sh toetuse arvelt	0	0	0	0	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	0	30 000	0	0	0
09 Vajangu keskusehoone projekteerimine	0	30 000	0	0	0
sh toetuse arvelt	0	0	0	0	0
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	0	30 000	0	0	0
KÕIK KOKKU	2 795 671	1 960 000	2 335 000	2 460 000	2 395 000
sh toetuse arvelt	1 307 247	510 000	810 000	880 000	600 000
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	1 488 424	1 450 000	1 525 000	1 580 000	1 795 000

Tabel 22. Investeeringisobjektid.

5.6. FINANTSEERIMISTEGEVUS

Finantseerimistegevuse all on kajastatud vallale laenu võtmine ja võetud laenude põhiosade tagasimaksud vastavalt laenulepingute maksegraafikutele.

Võetavate laenude kavandamisel on seatud eesmärgiks hoida netovõlakoormus kindlalt alla lubatava maksimaalse määra. Nii on võimalik tagada piisav finantssuutlikkus võimalike tulevaste projektide omafinantseerimiseks.

Tapa vald	2021 täitmine	2022 eeldatav täitmine	2023 eelarve	2024 eelarve	2025 eelarve	2026 eelarve
Finantseerimistegevus	1 831 374	454 500	266 960	347 704	126 108	7 048
Kohustiste võtmine (+)	3 080 000	1 934 120	1 900 000	1 780 000	1 650 000	1 690 000
Kohustiste tasumine (-)	-1 248 626	-1 479 620	-1 633 040	-1 432 296	-1 523 892	-1 682 952

Tapa valla arengukava 2023-2035 ja eelarvestrateegia 2023-2026

Likviidsete varade muutus (+ suurenemine, - vähenemine)	529 921	-1 065 909	-457 939	-9 538	7 945	236 643
Nõuete ja kohustiste saldode muutus kokku (+/-)	685 892	0	0	0	0	0
sh nõuete muutus (- suurenemine/ + vähenemine)						
sh kohustiste muutus (+ suurenemine/ - vähenemine)						
Likviidsete varade suunamata jääk aasta lõpuks	1 630 111	564 202	106 263	96 725	104 670	341 313
Võlakohustised kokku aasta lõpu seisuga	10 455 959	10 910 459	11 177 419	11 525 123	11 651 231	11 658 279

Tabel 23. Finantseerimistegevus.

Laenude kogumaht saavutab 2026. aastaks taseme 11,65 milj. Eurot ehk kasv 6,85%.

5.7. FINANTSDISTIPLIIN

Finantsdistsipliini tagamiseks sätestab kohaliku omavalitsuse finantsjuhtimise seadus meetmed, milleks on kinnipidamine kohaliku omavalitsuse põhitegevuse tulemi lubatavast väärtusest ja kinnipidamine netovõlakoormuse ülempiirist.

Põhitegevuse positiivset tulemit kasutatakse investeringute finantseerimiseks, samuti olemasolevate laenude teenindamiseks. Põhitegevuse tulemi väärtus aruandeaasta lõpu seisuga ei või olla väiksem kui null. **Eelarvestrateegia perioodi jooksul on Tapa valla põhitegevuse tulem positiivne.**

Netovõlakoormus on võlakohustuste suuruse ja likviidsete varade kogusumma vahe. **Võlakohustused** on võetud laenud, kapitalirendi- ja faktooringkohustused, emiteeritud võlakirjad, tasumise tähtajaks täitmata jäänud kohustused, tagastamisele kuuluvad saadud ettemaksud, pikaajalised võlad tarnijatele ja muud pikaajalised kohustused, mis nõuavad tulevikus rahast loobumist. **Likviidsed varad** on raha ja pangakontodel olevad vahendid, osalused rahaturu- ja intressifondide aktsiates või osakutes ning soetatud võlakirjad.

Maksimaalne lubatav netovõlakoormus võib olla 6-kordne põhitegevuse tulemi või 60% põhitegevuse tuludest, kumb on suurem, kuid mitte rohkem kui 100%. Covid-19 pandeemiast tingitud majandusolukorra tõttu on 60% tingimus asendatud ajutiselt 80% tingimusega. Ülemmäär 80% kehtib aastani 2024.

Tapa vald	2021 täitmine	2022 eeldatav täitmine	2023 eelarve	2024 eelarve	2025 eelarve	2026 eelarve
Netovõlakoormus (eurodes)	8 825 848	10 346 257	11 071 156	11 428 398	11 546 561	11 316 966
Netovõlakoormus (%)	52,4%	58,6%	60,4%	60,2%	58,6%	55,4%
Netovõlakoormuse ülemmäär (eurodes)	13 482 417	14 133 183	14 667 526	15 192 326	15 753 926	17 625 969
Netovõlakoormuse individuaalne ülemmäär (%)	80,0%	80,0%	80,0%	80,0%	80,0%	86,2%
Vaba netovõlakoormus (eurodes)	4 656 569	3 786 926	3 596 370	3 763 928	4 207 365	6 309 002

Tabel 24. Finantsdistsipliin.

5.8. SÕLTUVATE ÜKSUSTE ÜLEVAADE

Sõltuvad üksused on raamatupidamise seaduse mõistes kohaliku omavalitsuse üksuse otsese või kaudse valitseva mõju all olevad üksused, mis on saanud kohaliku omavalitsuse üksuselt, riigilt, muult avalik-õiguslikult juriidiliselt isikult või eelnimetatud isikute valitseva mõju all olevatelt üksustelt üle poole tuludest või kes on saanud toetust ja renditulu kohaliku omavalitsuse üksustelt ja nende valitseva mõju all olevatelt üksustelt rohkem kui 10 protsenti vastava aasta põhitegevuse tuludest.

Tapa vallal ei ole sõltuvaid üksusi.

5.9. EELARVESTRAATEEGIA KOKKUVÕTE

Käesolevas strateegias on antud ülevaade Tapa valla eelarve tuludest, kuludest ning investeerimis- ja finantseerimistegevusest aastatel 2023–2026. Eelarve on struktureeritud vastavalt kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduses sätestatule.

Suurima osatähtsusega on põhitegevuse tuludes füüsilise isiku tulumaksu laekumine, mis on kavandatud võimalikult konservatiivselt. Uusi kohalikke makse ei kavandata. Riigieelarve eraldiste osas on lähtutud 2022. aasta tasemest.

Strateegiaperioodi põhitegevuse tulud suurenevad keskmiselt üle 3,5% ja kulud keskmiselt 1,8% aastas.

Tapa vald peab strateegiaperioodil kinni omavalitsustele riigi poolt kehtestatud finantsdistsipliini tagamise meetmest – kohaliku omavalitsuse üksuse ja kohaliku omavalitsuse üksuse arvestus-üksuse põhitegevuse tulemi lubatavast väärtusest ja netovõlakoormuse ülemmäärast.

Valla omafinantseerimise võimekus ei võimalda teha investeeringuid ilma toetuste ja laenude kaasabit. Laenude teenindamiseks vajalik põhitegevuse tulemi kasv on võimalik/vajalik saavutada suuresti ökonoomsema majandamise arvelt. Eelarve on tundlik väliskeskkonnast tulenevatele mõjuteguritele, eelkõige võimalikule majanduskulude kasvule, investeeringute ja laenude kallinemisele.

6. DOKUMENDI SEIRE JA TÄIENDAMINE

Arengukava ajakohastamisel eristatakse aastaid, kus on toimunud elanikkonna rahuloluküsitlus, ja neid, kus ei ole. Aastatel, mil küsitlust ei ole toimunud, vaadatakse üle ellu viidud tegevused ja teostatud investeeringud ning ajakohastatakse käesoleva põhidokumendi lisaks olevat tegevuskava. Aastatel, mil küsitlus on toimunud, hinnatakse aga eelmises peatükis kirjeldatud mõõdikutest lähtudes arengukava eesmärkide täitmist ja võetakse ette põhjalikum ülevaatus. Vastavalt vajadusele korrigeeritakse valla põhisuundi ja valdkondlikke eesmärke ning nende elluviimiseks kavandatud tegevusi ja investeeringuid. Lisaks uuendatakse ka valla rahvastikku ja sotsiaalmajanduslikku keskkonda iseloomustavaid statistilisi näitajaid.

Ajaliselt toimub arengukava osa ülevaatamine koos majandusaasta tegevusaruande koostamisega, millele järgneb eelarvestrateegia ajakohastamine.